

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Állam- és Jogtudományi Szekció

Budapest, 2025. március 24–26.

Rendező intézmény:
Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar

Állam- és Jog-
tudományi Szekció

**A magánélethez való jog, különös tekintettel a gyermek
magánélethez való jogára**

Kézirat lezárásának dátuma:

2024/10/31

Nyilatkozom arról, hogy a dolgozat elkészítése során mesterséges intelligenciát nem használtam.

Tartalom

I. Bevezetés	4
II. A magánélethez való jog fogalma és tartalmi elemei.....	5
III. A magánélethez való jog az Emberi Jogok Európai Egyezményében.....	6
IV. A magyar alkotmányos magánszféra-védelem.....	10
V. A magánélethez való jog személyiségi jogi védelme	11
<i>V.1. Személyiségi jogok a Ptk.-ban</i>	<i>12</i>
<i>V.3. A magánélethez való jog mint önálló személyiségi jog</i>	<i>15</i>
VI. A magánélethez fűződő jog megjelenése egyéb jogforrásokban	17
VII. A gyermek magánélethez való joga.....	18
<i>VII.1. A Gyermekjogi Egyezmény</i>	<i>19</i>
<i>VII.2. A gyermek magánéletének családjogi védelme</i>	<i>21</i>
<i>VII.2.1. Vérségi származás megismeréséhez fűződő jog</i>	<i>22</i>
<i>VII.2.2. A gyermek joga a családban való nevelkedésre</i>	<i>25</i>
<i>VII.3. A családjogi igények személyiségi jogként való érvényesítésének problémája.....</i>	<i>28</i>
<i>VII.4. A gyermek magánéletének személyiségi jogi védelme.....</i>	<i>30</i>
VIII. Összegzés.....	34
Bibliográfia	36

I. Bevezetés

A magánélethez való jogunk érvényesítése és az annak védelmére irányuló társadalmi igény a modern demokráciák egyik alappillére. A magánélethez való jog alapjaiban határozza meg emberi mivoltunkat, lehetővé teszi az önmeghatározás szabadságát, keretet ad a külvilággal való kapcsolatunknak. A digitális kor beköszöntével az egyének magánszférája is átértékelődött, így a magánélet-védelem igénye az online világban is egyre hangsúlyosabban jelentkezik. A magánszféra jelentősége a gyermekek kapcsán kiemelt figyelmet érdemel, hiszen az ő magánélethez való joguk értelmezhetősége és kibontakozása a felnőttek közreműködésétől függ. Dolgozatomban a magánélethez fűződő jog alapjogi, gyermekjogi és polgári jogi megközelítésein keresztül tekintem át a felnőttek és gyermekek személyiségi jogi és családjogi védelmének főbb aspektusait.

Célom annak meghatározása, hogy a magánélethez való jog a magyar jogban mely jogintézmények segítségével és miképp érvényesül az állampolgárok egymás közötti viszonyaiban, melyek a magánélethez való jog horizontális védelmének keretei. A magánszféra és a magánélet eltérő jelentéssel bíró fogalomként is értelmezhető, elsősorban a német és svájci jogelmélet- és gyakorlat alapján¹, én azonban a magyar jogalkotás és joggyakorlat, valamint az általam hivatkozott szerzők többsége nyomán szinonimaként fogom használni e kifejezéseket. A magánélethez való jog fogalma alatt külön pontosítás hiányában annak tágabb értelmezését alkalmazom, amely az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) 8. cikke, az Alaptörvény VI. cikke és a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény (Mavétv.) 1. §-a által felsorolt jogosultságok halmazát tartalmazza, amely a magán- és családi élet, az otthon és a kapcsolattartás védelméhez fűződő jogokat foglalja magában.²

A hazai szabályozást az európai követelményekkel összhangban tekintem át, melynek legfőbb eszközeként az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB/Bíróság) a magán- és családi élet védelméhez fűződő jogértelmezésének feltárására vállalkozom. Az EJEE rendszerének azért tulajdonítok kiemelt szerepet, mert a magánélethez való jog értelmezése kapcsán a Bíróság olyan általános megállapításokat fogalmaz meg, amely azokat a minimumkövetelményeket teremti meg a részes államok számára, amely a gazdasági, kulturális és társadalmi különbségektől függetlenül, a felnőttek és gyermekek emberi voltából és méltóságából származó jogaik érvényesüléséhez szükségesek. Az EJEE emberi jogi követelményeivel szoros összefüggésben állnak az Alaptörvény alapjogi rendelkezései és az Alkotmánybíróság (AB) megállapításai, így röviden azokra is kitérek. A polgári jogi magánszféra-védelem lényegét a szemé-

¹ SCHULTZ Márton: *A magánélethez való jog magánjogi értelmezése és határterületei*. ORAC Kiadó, 2023. 40.

² Bár az Alaptörvény VI. cikkében külön kerül említésre, a jó hírnév védelmét is e körbe tartozónak tekintem.

lyiségi jogi szabályozás és a magánélethez való jog összefüggésein keresztül mutatom be, amelyet a magánélethez fűződő jog egyes szegmenseit érintő törvények egészítenek ki.

A magánélethez való jog törvényes kereteinek meghatározását követően arra a kérdésre keresem a választ, a magyar jog mennyiben felel meg azoknak a nemzetközi követelményeknek, amelyek a gyermekek kapcsán megteremtik a hátrányos helyzetüket kompenzáló védelmet. A gyermekek személyes identitásának szabad kibontakozása, testi és lelki integritásuk megőrzése, a velük kapcsolatos információk védelme mind olyan érdekek, amelyek a jövő generációinak egészséges fejlődése szempontjából elengedhetetlenek, ezért tartom fontosnak gyermeki magánszféra-védelem vizsgálatát. A gyermekek magánélethez való joga szoros kapcsolatban áll a családjogi viszonyokkal, így az ő magánszférájuk kapcsán a személyiségi jogi kérdések mellett hangsúlyosabb családjogi megközelítést fogok alkalmazni a vérségi származás megismeréséhez és családban való nevelkedéshez való jog valamint a kapcsolattartáshoz fűződő jog terén.

II. A magánélethez való jog fogalma és tartalmi elemei

A magánélethez való jog nehezen meghatározható, többféleképpen megközelíthető, határait tekintve folyamatosan változó, világszerte alkotmányos védelem alatt álló emberi és személyiségi jog.³ Egy megközelítés alapján az ember „békén hagyatáshoz” való jogát, a másoktól való távolmaradást és a személyes információk feletti szabad rendelkezést testesíti meg,⁴ míg egy másik nézőpont szerint általa az egyén azon szférája kerül védelem alá, amelyben önmaga lehet és önmaga maradhat, amely a külvilágtól való visszavonulás mellett a másokkal való szabad kapcsolattartást is biztosítja.⁵

A magánélethez való jog oltalma alá több védendő érdek esik, így a jogi meghatározására legtöbb esetben ezek felsorolása által kerül sor. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) a magán- és családi élet, a lakás és levelezés tiszteletben tartásához való jogot említi ezen érdekek sorában,⁶ az Alaptörvény VI. cikkében a magánélet, a családi élet, az otthon, a kapcsolattartás és a jó hírnév védelme szerepel.⁷ A magánélethez való jog mint alapjog az állami, hatósági beavatkozással szemben védi az egyénetet valamint az állam intézményvédelmi kötelezettségét irányozza elő, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben

³ MENYHÁRD Attila: A magánélethez való jog elméleti alapjai. *In Medias Res.* 2014/2. 384-406. 384.

⁴ BARZÓ Tímea – HALÁSZ Csenge: A magánélethez való jog és a véleménynyilvánítás szabadsága ütközéspontjai az online közösségi térben. *In Medias Res.* 2022/2. 103-114. 107.

⁵ SOMODY Bernadette – SZABÓ Maté Dániel – VISSY Beatrix – DOJCSÁK Dalma: *Alapjogi tanok I.* HVG-ORAC, 2021. 101-102.

⁶ 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről 8. cikk 1.

⁷ Magyarország Alaptörvénye VI. cikk (1)

(Ptk.) szereplő személyiségi jogok és családjog számos területe révén a jogalkotó a mellérendelt jogviszonyokban, az állampolgárok egymás közötti jogsértései terén teremti meg a jogi védelmet, emellett több ágazati törvény is szól a magánélethez való jog valamely részterületének védelméről.⁸

Az amerikai jogrendszerben a magánélet védelme a személyes, döntési szabadságból fakad, amely a személyiség szabad kibontakozását biztosítja, míg a kontinentális, így a magyar jogban is az emberi méltóságból vezethetők le a magánélethez való jog részjogosultságai.⁹ A emberi méltósághoz való jogot 1990-ben az Alkotmánybíróság ún. általános személyiségi jognak, „anyajognak” minősítette, melynek egyik alapköveként a magánszférához való jogot tekinti.¹⁰ Az emberi méltóság a Ptk. személyiségvédelmi generálklauzulájának alapjaként is szolgál.¹¹

III. A magánélethez való jog az Emberi Jogok Európai Egyezményében

A magánélethez való jog hazai értelmezése és védelme meghatározásához elengedhetetlen annak nemzetközi hátterét is feltárni, e jogosultság ugyanis jelentős nemzetközi és európai beágyazottsággal rendelkezik.¹² A magánélethez való jog több, Magyarország által is aláírt nemzetközi szerződésben szerepel,¹³ az általam hivatkozott bírói gyakorlat¹⁴ és szakirodalom azonban az Emberi Jogok Európai Egyezményének tulajdonítja a legnagyobb szerepet. Ennek egyik legfőbb oka, hogy az egyezmény mellett az Emberi Jogok Európai Bíróságának széleskörű, folyamatosan változó gyakorlata is mérvadó a belső jog számára. A részes államok ugyanis jellemzően nem csak a rájuk vonatkozó ítéletekben foglaltakat követik, hanem az EJEB precedens jellegű ítéleteihez igyekeznek a jogrendszereiket igazítani, a későbbi elmarasztalások elkerülése érdekében.¹⁵

Az EJEE 8. cikke a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogot nevesíti, amelynek négy dimenziója a magán- és családi élet, a lakás és levelezés tiszteletben tartása-

⁸ Ilyen például a Mavétv. és a 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról (Infotv.).

⁹ MENYHÁRD i. m. 385.

¹⁰ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat ABH 1990, 42, 44-45.

¹¹ Ptk. 2:42. § (2)

¹² E jog és részjogosultságai például már az 1948-as Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában szerepeltek (www.coe.int/tu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-).

¹³ Például a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában (1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről 17. cikk) és az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02) 7. cikkében.

¹⁴ Pl. Fővárosi Ítéltábla Pf. 21.229/2017/5.

¹⁵ KLEMENCICS Andrea: Az emberi jogok európai Bírósága által előidézett változások a magyar jogrendszerben. *Pro Futuro*. 2015/2. 109-122. 109.

hoz való jog.¹⁶ A Bíróság joggyakorlatának nyomon követésével megállapítható, hogy az 1. bekezdésben szereplő jogosultságok nemzeti jogrendszerektől független, önálló és a társadalmi fejlődéssel lépést tartó, folyton bővülő jelentéssel bírnak az egyezmény rendszerében.

E jogok tiszteletben tartása az államok kétoldalú kötelezettségvállalását teremti meg: negatív oldalról az állami hatóságoknak tartózkodniuk kell az egyének magánéletébe való önkényes behatolástól, pozitív, tevőleges kötelezettségként pedig a megfelelő jogi garanciák megteremtésére kötelesek annak érdekében, hogy az egyének megfelelő védelemben részesüljenek horizontális viszonyokban is.¹⁷ E kötelezettségek határait illetően az EJEE felsorolja azokat az érdekeket, amelyek a magánélethez való jog kivételes, törvényes korlátozását indokolhatják: ilyen a nemzetbiztonság, a közbiztonság, az ország gazdasági jóléte, zavargások vagy bűncselekmények megelőzése, a közegészség és az erkölcsök védelme, valamint mások jogainak és szabadságainak védelme. A korlátozás kapcsán emellett fontos tényező, hogy annak egy demokratikus társadalomban szükségesnek kell lennie.¹⁸ Ezen indokok nagy része a magánélethez való jog alapjogi vetületét érintik, magánjogi megközelítésben mások jogainak és szabadságainak védelme a legrelevánsabb érdek, amely az állampolgárok egymással szembeni viszonyaiban a magánélethez való joguk korlátozására adhat alapot.

A 8. cikk 1. bekezdésében szereplő négy dimenzió egyike, a magánélet (private life) kapcsán az EJEB amellet foglalt állást, hogy se szükség, se mód nincs a magánélet fogalmának kimerítő meghatározására, azt azonban megállapította, hogy az nemcsak az egyén külvilágtól elzárt életére, a személyiség kibontakozására vonatkozik, hanem magában foglalja a külvilággal történő kapcsolatteremtés és -fejlesztés jogát is.¹⁹ Az EJEB az évek során fejlődő joggyakorlatában a magánélethez való jog körébe vonta többek között a névviseléshez való jogot, a jóhírnév védelmét, a jogot a családi származás megismeréséhez, valamint a testi és lelki integritáshoz, a szexuális és társadalmi identitás védelméhez, a szexuális élethez, az egészséges környezethez, az önrendelkezéshez és személyes autonómiához való jogot, valamint a személyes adatok és magánbeszélgetések védelmét.²⁰

A második dimenzió a családi élet (family life) tiszteletben tartásához való jog, amelynek értelmezéséhez először azt szükséges meghatározni, mit jelent a család az EJEE rendszerében.

¹⁶ 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről 8. cikk 1.

¹⁷ Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights – Right to respect for private and family life. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2024. 8.

¹⁸ 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről 8. cikk 2.

¹⁹ *Niemietz v. Germany*, Judgement of 16 December 1992, no. 13710/88, § 29.

²⁰ ROAGNA, Ivana: *Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention on Human Rights*. Council of Europe, 2012. 12.

Ezzel kapcsolatban a Bíróság azt állapította meg, hogy ahhoz, hogy két embert egy családhoz tartozónak tekintsenek a 8. cikk értelmében, nem szükséges, hogy házasság álljon fenn közöttük, egyéb „de facto kapcsolatok” is megalapozhatják azt, amennyiben a párkapcsolat komolyságát és tartósságát bizonyító tényezők igazolásra kerülnek.²¹ Az EJEB 2010 óta nem tesz megkülönböztetést aszerint, hogy azonos vagy ellenkező nemű párok alkotják a családot.²² A családi kapcsolatot továbbá nemcsak a hagyományos szülő-gyermek kapcsolatok teremthetik meg a Bíróság szerint, hanem a gyermek-nagyszülő, a testvérek közötti, a nagynéni/bácsi-unokahúg/öcs, az örökbefogadott gyermek-örökbefogadó szülő viszonyok is a 8. cikk szerinti családi élet alapjai lehetnek, a családtagok között kialakult kapcsolat minőségétől függően.²³ A fentiek alapján megállapítható, hogy a Bíróság esetről esetre, a személyes tényezőket figyelembe véve, a lehető legszélesebb körben igyekszik értelmezni a család fogalmát.

A családi élet tiszteletben tartásához való jog körébe tartozik a szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás joga, amely mind a gyermekeket, mind a szülőt megilleti, a szülők szülői felügyelethez való joga, valamint a gyermek joga arra, hogy családban nevelkedjen. Az EJEB emellett azt is célul tűzte ki, hogy a jogellenesen szétválasztott családok számára védelmet biztosítson, ideértve a jogellenes gyermekelvitellel kapcsolatos ügyeket.²⁴ A szülő joga a gyermekkel való kapcsolattartásra a 2. bekezdés értelmében korlátozható – a szülői felügyelet megvonása, az állami gondozásba vétel és a különélő szülő kapcsolattartásának rendezése a gyermek és a szülők családi életéhez való jogának törvényes korlátjaként jelenik meg az állami hatóságok gyakorlatában, amely azonban a szükségesség és arányosság jegyében összeegyeztethető a nemzetközi emberi jogi kötelezettségekkel. Az ilyen ügyekben az EJEB a gyermek legfőbb érdekének figyelembe vételével jár el, ami olykor megelőzheti a szülők családi életéhez való jogának és érdekeinek érvényesülését.²⁵

A lakás (home) tiszteletben tartásához való jog, a magánélethez való jog harmadik dimenziójának értelmezése során az EJEB szintén önálló koncepciót alkotott a lakás fogalmát illetően. A lakásnak minősítés tekintetében annak van jelentősége, mely fizikai térben valósul meg az egyének magán- és családi életének kiteljesedése, valamint, hogy fennáll-e a szoros és folyamatos kapcsolat az adott hellyel,²⁶ függetlenül az épület jellegétől vagy attól, hogy jogsze-

²¹ *X, Y and Z v. The United Kingdom*, Judgement of 22 April 1997, no. 21830/93, § 36.

²² *Schalk and Kopf v. Austria*, Judgement of 22 November 2010, no. 30141/04, § 94.

²³ ROAGNA i. m. 28.

²⁴ www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-family-life

²⁵ SÜLYÖK Katalin: 8. CIKK. Magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog. In: SONNEVEND Pál – BODNÁR Eszter (szerk.): *Az Emberi Jogok Európai Egyezményének kommentárja*. HVG-ORAC, 2021. 200.

²⁶ HIRVELÄ, Päivi – SATU Heikkilä: *Right to Respect for Private and Family Life, Home and Correspondence: A Practical Guide to the Article 8 Case-Law of the European Court of Human Rights*. Intersentia, 2022. 74.

rően tartózkodik-e az egyén otthonában.²⁷ AZ EJEB megállapította, hogy az államoknak pozitív kötelezettségükből fakadóan biztosítaniuk kell az erőszaktól és zavarástól mentes otthonhoz való jogot, a magánélethez tartozó testi és lelki integritáshoz joggal való összhangban.²⁸ A lakás 8. cikk szerinti védelme azonban nem teremti meg a lakhatáshoz való jogot és a meghatározott lakásban való tartózkodáshoz való jogot sem.²⁹

Végül a negyedik dimenzió a levelezés (correspondence) tiszteletben tartásához való jog, amely a másokkal történő megszakítás nélküli és cenzúrázatlan kommunikáció védelmét biztosítja.³⁰ A levelezés tárgya a postai úton történő kommunikáción túl az EJEB folyton fejlődő, a technikai feltételek bővülésével lépést tartó értelmezése szerint kiterjed a telefonbeszélgetésekre, az e-mailes kommunikációra, az online chatprogramok használatára és a magáncélra történő internethasználatra is.³¹ A cenzúra, a lehallgatás, a megfigyelés, a kommunikációs eszközök lefoglalása és a levelezés bármely formájának akadályozása a 8. cikkben szereplő jog megsértését jelenti.³²

A fentiekből látszik, hogy a EJEE rendszerében a magán- és családi élethez való jog az egyének személyi és családi viszonyainak jelentős területeit érinti, ezáltal határokat szabva a részes államok nemzeti jogalkotása és joggyakorlata számára. Az EJEB 8. cikkel kapcsolatos ítéleteiben az állam be nem avatkozási kötelezettsége mellett egyre inkább előtérbe helyezi az államok pozitív kötelezettségét az állampolgárok egymással szembeni jogsértéseinek megakadályozására.³³ E kapcsán a Bíróság kiemeli, hogy teljesítésük során hasonló elveket kell alkalmazni, mint a beavatkozástól való tartózkodás esetén, az egymással versengő jogok és érdekek közötti méltányos egyensúly fenntartásával. A pozitív és negatív kötelezettségek kapcsán egyaránt fennáll az államok bizonyos mérlegelési mozgástere (margin of appreciation), melynek mértéke az érintett jogtól és az érintett érdek jellegétől egyaránt függ. Amennyiben az adott érdek az emberi jog szerves tartalmával van összefüggésben, különösen szigorú vizsgálatra van szükség az egymással versengő érdekek mérlegelése során.³⁴

Az EJEB ez irányú törekvéseinek megfelelően Magyarországon a 8. cikket lefedő jogosultságok nagy része az alapjogi védelmen túl polgári jogi védelemben is részesül, az általam

²⁷ SÜLYÖK i. m. 203.

²⁸ *Kalucza v. Hungary*, Judgement of 24 July 2012, no. 57693/10, § 59.

²⁹ SÜLYÖK i. m. 204.

³⁰ KILKELLY, Ursula: *The Right to Respect for Private and Family Life. A guide to the implementation of Article 8 of the European convention on Human Rights*. Council of Europe, 2003. 19.

³¹ SÜLYÖK i. m. 209.

³² HIRVELÄ – SATU i. m. 89.

³³ SZEGHALMI Veronika: A magánélet védelmének változó megítélése az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában. In: KOLTAY András – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején*. 4. kötet. Wolters Kluwer, 2017. 299.

³⁴ *Godelli v. Italy*, Judgement of 25 September 2012, no. 33783/09, § 47., 52.

tárgyalt kérdések tekintetében a Ptk.-ban rendezett személyiségi jogokat és a családjogi rendelkezések között található, szülő-gyermek kapcsolatot érintő jogokat fogom bővebben részletezni, de a magánélet-védelem egyéb jogterületeiről is említést teszek.

IV. A magyar alkotmányos magánszféra-védelem

A magánélethez való jog horizontális kereteinek meghatározásához szükség van annak alapjogi szempontú megközelítéseinek és alkotmányos korlátainak áttekintésére is. Ez azért fontos, mert a polgári jogi magánélet-védelem az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseiből fakad, másrészt pedig az állampolgároknak az állammal, a hatóságokkal szembeni jogainak érvényesülése is jelentősen befolyásolja mind a gyermekek, mind a felnőttek mindennapi életét és egymáshoz fűződő viszonyát.

Az 1949-es Alkotmány alapján a jóhírnévhez, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok és a személyes adatok védelméhez való jogok részesültek alkotmányos védelemben³⁵, azonban az Alkotmánybíróság korábban is foglalkozott a magánélethez (magánszférához) való joggal, mint az emberi méltóságból levezethető alapjoggal. Az AB által leggyakrabban magánszféra oltalmának nevezett alapjog részjogosultságai az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében már szélesebb körben kerültek felsorolásra: a nemzetközi sztenderdeknek megfelelően itt szerepel a magán- és családi élet, az otthon, a kapcsolattartás valamint a jó hírnév tiszteletben tartásához való jogok védelme.³⁶ Az Alaptörvény megfogalmazásából látható, hogy az összhangban áll az EJEE 8. cikkének fent említett dimenzióival, egyedüli különbségként a jóhírnév-védelem jelenik meg, amelyre az EJEB a magánélet egyik aspektusaként tekint, itt azonban külön kerül nevesítésre.

Az EJEB-hez hasonlóan az Alkotmánybíróság is kiterjedt gyakorlattal rendelkezik a magánélethez fűződő jog értelmezését illetően. A magánszféra fogalmi esszenciájával kapcsolatban az AB az Alkotmány alapján kialakított gyakorlatában azt fogalmazta meg, hogy a védelem célja, hogy a magánéletébe az érintett akarata nélkül senki ne hatolhasson vagy tekinthessen be,³⁷ mely értelmezést a testület az Alaptörvény által deklarált magánélethez való joggal kapcsolatban is fenntartotta.³⁸ Az AB gyakorlatában rajzolódtak ki a magánszféra-védelem körébe tartozó, Alaptörvényben nem szereplő jogosultságok, amelyek között a magánlakás védelméhez való jog, mint a magán- és családi élet fizikai színterének oltalmazását biztosító eszköz szerepel, emellett a képmáshoz és hangfelvételhez, a magántitokhoz való jog, valamint

³⁵ a Magyar Köztársaság Alkotmánya (1949. évi XX. törvény) 59.§ (1)

³⁶ Magyarország Alaptörvénye VI. cikk (1)

³⁷ 36/2005. (X. 5.) AB határozat, ABH 2005, 390, 400.

³⁸ 3110/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [88]

a személyes adatok oltalmához való jogok kerültek előtérbe, amelyek az egyének számára a külvilággal megosztani kívánt információk szabad behatárolását és a társadalmi identitásuk meghatározását biztosítja.³⁹

A magánélethez való jog a többi alapjoghoz hasonlóan csak más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a szükségességi-arányossági követelményeknek való megfelelés esetén, törvényi szabályozás útján korlátozható.⁴⁰ A magánszférába való beavatkozást testesítik meg például a bíróságok és egyéb hatósági szervek egyes eljárási jogai, amely során a jogviták eldöntése, az igazság feltárása és a helyes jogalkalmazás érdekében az állampolgárok magánéletébe hatolnak be.

Erre a büntetőeljárások során jellemzően a leplezett eszközök és kényszerintézkedések alkalmazása, személyi szabadságot érintő büntetések kiszabása vagy intézkedések alkalmazása során kerül sor.⁴¹ A polgári eljárások során a leggyakrabban előkerülő kérdés a jogsértő bizonyítási eszközök használata, melyek során a bíróságok olyan bizonyítási eszközöket használnak fel a jogvita eldöntése során, amely adott esetben az egyik fél személyiségi jogait, magánszféráját sérti.⁴² A polgári bíróság nem csak az eljárás során, de határozataival is megvalósíthatja a felek magánéletébe való beavatkozást, például a gondnokság alá helyező ítéletével és a szülői felügyeletet és kapcsolattartást rendező ítéletével.⁴³ A közigazgatási szervek közül a gyámhivatalt emelném ki, amelynek a gyermekekkel kapcsolatos eljárásai és döntéshozatalai során a családjogi perekhez hasonlóan nemcsak a felnőttek, de a gyermekek magánélethez való joga is hangsúlyosan előkerül. A fent említett, állami szervek által hozott döntéseknek és az állampolgárok magánszférájába történő beavatkozásnak minden esetben alkotmányosan igazolhatónak kell lenniük.

V. A magánélethez való jog személyiségi jogi védelme

A magánélethez való jog a Ptk. hatályba lépése óta önálló, nevesített személyiségi jogként is szerepel⁴⁴ a magyar jogrendszerben, tartalma és hatóköre azonban korántsem azonos a fentebb kifejtett, az EJEE és az Alaptörvény által biztosított magánélet-védelemmel. Álláspon-
tom szerint az Alaptörvény VI. cikkében szereplő jogosultságok és az Alkotmánybíróság va-

³⁹ HALÁSZ Csenge: „Védelmes páncrez” vagy illúzió? *A magánélethez való jog értelmezésének jogi keretei.* Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022. 102.

⁴⁰ Magyarország Alaptörvénye I. cikk (3)

⁴¹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

⁴² A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 269. § (4) bekezdésében szerepelnek azok a körülmények, amelynek mérlegelése esetén a bíróság kivételes jelleggel figyelembe veheti ezen bizonyítási eszközöket.

⁴³ Pp. 445. §, 459. §

⁴⁴ A Ptk. 2:43. § b) pontja szerint a személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése.

lamint az EJEB értelmezése alapján kibővített alapjogi katalógus által biztosított védelem nem csak önmagában a Ptk. 2:43. § b) pontjában nevesített, szűkebb értelemben vett magánélethez való jogot, hanem a nevesített és nem nevesített személyiségi jogok egészét lefedi.

A magánszféra része a magán- és családi élet, az otthon, a kapcsolattartás és a jó hírnév, így miután a Ptk. 2:42. § (1) bekezdése az általános személyiségi jog alkotóelemeiként e jogosultságokat sorolja fel, arra lehet következtetni, hogy a személyiségi jogok magánjogi védelme az emberi és alapjogi magánszféra-védelem részjogosultságainak összességét tartalmazza. Az értelmezést erősíti, hogy a 2:43. §-ban felsorolt nevesített személyiségi jogok az EJEB és a magyar AB joggyakorlatában többségében előkerültek a magánszférához való jog mint alapjog részjogosultságainak feltárása során, és a Mavétv. 1. §-a is e jogosultságok sorolja a magánélethez való jog fogalma alá.

Ebből fakadóan először a személyiségi jogok Ptk.-ban történő, magánjogi szabályozásának logikájára térek ki, és csak azt követően a magánélethez való jogra mint nevesített személyiségi jogra.

V.1. Személyiségi jogok a Ptk.-ban

A jogalkotó a magánélethez való jog horizontális viszonyokban történő érvényesülését a magánjogi jogviszonyokra történő levetítésével is biztosítja, melynek legfontosabb forrása a Ptk. Második Könyvének Személyiségi jogok című fejezete. E jog Alaptörvényben és a Ptk.-ban való párhuzamos szabályozásának okai annak eltérő céljaiban rejlenek. Az alapjogok szempontjából az állam jelenik meg kötelezettként, az állampolgárok pedig jogosultként, míg a polgári jog a magánjogi jogalanyok mellérendelt viszonyairól rendelkezik, amely rendszerben a felek egyenlők.⁴⁵ A személyiségi jogok tehát az állampolgárok egymással szembeni jogsértéseinek kiküszöbölését célozzák, kikényszerítésükre pedig magánjogi úton van lehetőség.

Sólyom László szerint a személyiségi jogok jogintézménye az autonómia jegyében jött létre, ezzel kapcsolatban viszont megjegyzi:

„Az autonóm emberi személyiség megvalósítása azonban kivételes teljesítmény és ugyanakkor a legszemélyesebb is: »kívülről« - hát még jogilag! - nem biztosítható, de meg sem határozható; a körülményektől viszonylag független, mert mértéke maga az egyén. A jog itt olyasmit ígér, amit nem adhat, és maga a személyiségi jog természetesen nem is úgy funkcionál, mintha ezt akarná nyújtani.”⁴⁶

⁴⁵ FÉZER Tamás: Személyiségi jogok. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. I. kötet.* OPTEN, 2014. 250.

⁴⁶ SÓLYOM László: *A személyiségi jogok elmélete.* KJK, 1983. 313.

A hatályos Ptk. személyiségi jogi fejezetét a személyiségi jogok általános védelmének deklarálásával kezdi. A 2:42. § (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való – bármilyen módon, illetve eszközzel történő – kapcsolattartás és a jóhírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja. Ehhez szorosan kapcsolódik a (2) bekezdés, amely mindenki számára az emberi méltóság és az abból fakadó személyiségi jogok tiszteletben tartására ír elő kötelezettséget, és kinyilvánítja e jogok Ptk. általi védelmét.⁴⁷ Ez a két szakasz teremti meg azt a generálklauzulát, az Alkotmánybíróság szóhasználata szerint az általános személyiségi jogot⁴⁸, amelyből levezethető az ember magánszférájának oltalmát biztosító személyiségi jogok halmaza.⁴⁹ A Ptk. a hatályba lépése előtti ellentmondásokat feloldva egyértelművé teszi, hogy a személyiségi jogok forrása, anyajoga az emberi méltósághoz való jog,⁵⁰ amely összecseng az Alkotmánybíróság magánszféra-védelemről alkotott jogértelmezésével.⁵¹

A személyiségi jogok széles, változékony körének polgári jogi védelme az általános személyiségi jog kategóriájának létrehozásával érhető el a leghatékonyabban. Az általános személyiségi jog Ptk. 2:42.§-ában szereplő generálklauzulája a bíróságok számára teremti meg a szabadságot arra, hogy a nem nevesített személyiségi jogok tekintetében is legyen eszköz a kezükben a jogi védelemre és a személyiség törvényben nem szereplő aspektusainak feltárására.⁵² A személyiségi jogok védelmi szintje határozott elvi alapokkal erősödött az új szabályozás révén, ami részben annak köszönhető, hogy a törvény nem sorolja fel példálózó jelleggel azokat a magatartásokat, amelyek a személyiségi jogok megsértését idézhetik elő, ezáltal nem határolja be a bíróságokat a jogsértés megállapítása során.⁵³

Az általános személyiségi jog generálklauzulaként történő megfogalmazása lehetővé teszi azt, hogy a személyiségi jogi joggyakorlat folyamatosan fejlődjön, a Ptk. 2:43. §-ban szereplő, nem taxatív felsorolást képező nevesített személyiségi jogok pedig további, nem nevesített jogokkal bővüljenek. Fézer Tamás a személyiségi jogok dinamikus változását nem a jogok körének bővülésével magyarázza – az emberi méltóság tartalma ugyanis állandó –, hanem a

⁴⁷ Ptk. 2:42. § (1)-(2)

⁴⁸ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 42, 44.

⁴⁹ SZÉKELY László: Harmadik rész. Személyiségi Jogok. In: GÁRDOS Péter – VÉKÁS Lajos (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary Kft. 2020. 141.

⁵⁰ SZÉKELY i. m. 143.

⁵¹ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990, 42, 44-45.

⁵² KOLTAY András: Az „általános személyiségi jog” azonosítása felé. In: KOLTAY András – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején. 4. kötet*. Wolters Kluwer, 2017. 267-68.

⁵³ SZÉKELY i. m. 144.

jog fejlődésével, amely a technikai, gazdasági, társadalmi fejlődés, valamint a korábban elő nem kerülő jogesetek hozadéka.⁵⁴

A személyiségi jogokra jellemző továbbá, hogy a dologi joghoz és szellemi alkotások jogához hasonlóan abszolút szerkezetű jogviszonyokat hoz létre, amely a Ptk. 2:42. § (2) bekezdésében⁵⁵ kerül kifejezésre. E jellegből adódóan mindenkit tartózkodási kötelezettség terhel mások emberi méltóságának, személyiségének megsértésétől, amennyiben azonban a megsértés megvalósul, a Ptk. 6:2. § (1) bekezdése alapján a felek között kötelelem, relatív jellegű jogviszony jön létre. Az abszolút szerkezetű jogviszony azonban nem keletkeztet abszolút jogot a jogosultak oldalán, a törvények és mások jogai korlátot állítanak⁵⁶ a személyiség szabad érvényesítése előtt.⁵⁷

Az általános személyiségi jog generálklauzulájának közlőnyi állapotában nem, a Ptk. 2016-os módosítása⁵⁸ óta viszont az EJEE által használt, az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében pedig annak mintájára átvett fogalmak immár a Ptk. 2:42. § (1) bekezdésében is szerepelnek: új elemként került a törvénytövegbe „a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való – bármilyen módon, illetve eszközzel történő – kapcsolattartás”, valamint a jóhírnév tiszteletben tartásához való jog. A jogalkotó indoklása szerint az Alaptörvény VI. cikkének nyomtatékosítása céljából⁵⁹ történő módosítással kapcsolatban több szerző is ellenérzését fejezte ki.

Keserű Barna Arnold például rendszertanilag és kodifikációs szempontból is célszerűtlennek találta, hogy a személyiségvédelem általános definíciójába egy példálózó felsorolás kerüljön, főleg úgy, hogy a személyiségi jogok nevesített listájában külön is szerepelnek e jogosultságok.⁶⁰ Székely László pedig azzal kapcsolatos véleményét fejtette ki, hogy érdekesebb lett volna megőrizni az eredeti, az 1928-as magánjogi törvényjavaslatban is szinte szó szerint szereplő verziót⁶¹, az új megoldás ugyanis „az eredeti szövegbe idegen, tartalmi jelentőségét tekintve szükségtelen kiegészítést erőltetett bele”, amely stilisztikailag és dogmatikailag is problémás.⁶² A módosítás által a magánélethez való jog kétszer is szerepel a Ptk. személyiségi

⁵⁴ FÉZER i. m. 255.

⁵⁵ Ptk. 2:42. § (2) Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. (...)

⁵⁶ Ptk. 2:42. § (1)

⁵⁷ LUKÁCSI Péter: Általános szabályok és egyes személyiségi jogok. In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről kommentárja*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2021. 130.

⁵⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról szóló 2016. évi LXXVII. törvény 1. §

⁵⁹ KESERŰ Barna Arnold: A magánélet védelméről szóló törvény kritikai elemzése. *JÁP.* 2021/3. 19-36. 20.

⁶⁰ KESERŰ i. m. 20-21.

⁶¹ 1928. évi magánjogi törvényjavaslat 107. § Mindenkinek joga van arra, hogy a törvények és mások jogainak korlátai között személyiségét szabadon érvényesíthesse és hogy ebben őt senki se háborítsa (személyiség joga).

⁶² SZÉKELY i. m. 143.

jogi fejezetében, egyszer a generálklauzula részeként, egyszer mint önállóan nevesített személyiségi jog, a két fogalom egymáshoz való viszonya, jelentésbeli különbségeik azonban egyelőre nem tisztázottak.

V.3. A magánélethez való jog mint önálló személyiségi jog

A magánélethez való jog nevesített személyiségi jogként a Ptk.-ban került először kodifikálásra, a joggyakorlat azonban az általános személyiségi jogból levezetve a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. IV. törvény (1959-es Ptk.) alapján is alkalmazta rá a személyhez fűződő jogokra vonatkozó rendelkezéseket.⁶³ Az általános személyiségi jogról ugyanis megállapítható, hogy az ember személyét, személyiségét alkotó valamennyi jog a védelme alatt állt, amelyből korábban is levezethető volt a magánszféra védelmének igénye.⁶⁴ A Fővárosi Ítélőtábla 2010-ben az alábbiak szerint értelmezte a magánélethez való jogot:

„A joggyakorlat szerint a magánszférához való jog nem más, mint az egyén jogosultsága ahhoz, hogy maga dönthesse el mi legyen sorsával, mit tesz magával, a testével és a rá vonatkozó ismeretekkel. A magánszférához fűződő jog arra irányul, hogy az egyén meghatározza, mely vele kapcsolatos információk jussanak mások tudomására, a hozzá kapcsolódó adatok, életének intim részletei, gondolatok kinek a számára váljanak ismertté.”⁶⁵

Az új Ptk. hatályba lépésével a 2:43. § b) pontja szerint a személyes szabadság és a magánlakás megsértésével együtt a magánélet is a nevesített személyiségi jogok sorába került. Menyhárd Attila 2014-ben, még a Ptk.-hoz kötődő új bírói joggyakorlat kialakulása előtt a következőképp vélekedett a magánélethez való jog, mint nevesített személyiségi jog sorsáról. Szerinte e jog ritkán kaphat olyan értelmezést, amely meghaladja a magánlakás, a képmás, a hang, a hangfelvétel, a személyes adatok és a magánkommunikáció védelmét célzó jogokat, és abban az esetben is csak hézgapótló funkciót láthat el. Ebből adódóan úgy tartotta, a magánélethez való joghoz nem kapcsolódhat önálló, sui generis tartalom és értelmezés. Menyhárd a magánélethez való jog Ptk.-ban történő nevesítésével kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy az „valószínűleg még jobban össze fogja mosni az alkotmányos és a magánjogi védelmi szintet és tartalmat.”⁶⁶

Schultz Márton ezzel szemben 2023-as monográfiájában azt fejti ki, hogy a Ptk.-ban nevesített magánélethez való jog valóságos halmazatban áll az egyéb személyiségi jogokkal,

⁶³ LUKÁCSI i. m. 133.

⁶⁴ FÉZER i. m. 263-264.

⁶⁵ Fővárosi Ítélőtábla Pf. 20.429/2010/3.

⁶⁶ MENYHÁRD i. m. 404.

tehát önállóan meghatározható jelentéssel bír, a többi személyiségi jogtól eltérő jogtárgysérellemmel- és védelemmel. Az önálló jelentést támasztja alá a Győri Ítéltábla Schultz által idézett ítélete⁶⁷ is, amely szerint a magánélethez való jog megsértése csak akkor állapítható meg, ha képmáshoz való jog megsértésén túl egyéb jogsértés is bizonyításra kerül.⁶⁸ Schultz szerint e jogot övező fogalmi zavarokat akképp lehetne elhárítani, ha a magánélethez való jog önálló személyiségi jogként abban az értelemben lenne egyedül használatos, hogy az a nyilvánossággal szembeni rejtve maradás, visszavonulás jogát jelentse, ezáltal elválasztható lenne azoktól a személyiségi jogoktól, amely valamely szempontból a magánélet aspektusait érintik.⁶⁹

Halász Csenge a legújabb esetjog fényében arra a következtetésre jutott, hogy a magánélethez való jogot mint személyiségi jogot a bíróságok jellemzően nem önállóan, hanem valamely másik, nevesített személyiségi jog kíséretében állapítják meg, ezáltal érvényesül a magánélethez való jog Menyhárd Attila által is előrevetített hézagkitöltő, szubszidiárius szerepe. Bár ezek az egyéb személyiségi jogok önálló, magánélethez való jogtól független értelmezéssel is bírnak, a bíróságok gyakran valamely többlet-tényállási elem megállapítása mellett a magánélethez való jog megsértésével kötik össze őket. Ezen esetek leggyakrabban a képmáshoz és hangfelvételhez való jog, a becsülethez való jog, a jóhírnévhez való jog, a személyes adatok védelméhez való jog és a magántitokhoz való jog sérelmének esetén fordulnak elő. Halász szerint e többlet-tényállási elem fennálltának megállapítására leggyakrabban akkor kerül sor, ha a magánéletbe való illetéktelen behatolás, betekintés történt, amely az egyén legbelsőbb privátszféráját érinti.⁷⁰

A Miskolci Törvényszék 2016-ban egy ezekről eltérő, harmadik jogértelmezéssel kijelentette: a magánélethez való jog elsősorban a magánlakás, a képmás, a hangfelvétel, a személyes adatok és a magánkommunikáció oltalmát foglalja magában,⁷¹ ezáltal egyfajta nagyobb, nevesített személyiségi jogokat magába foglaló halmazként tekintve a magánszférához való személyiségi jogra.

A fentiekből kitűnik, hogy a magánélethez való jog a szakirodalomban és a bírói gyakorlatban is változatos megítélés alá esik, értelmezésének és határai megállapításának nehézségein pedig sem a 2016-os Ptk.-módosítás (amely a magánélet kétszeres említését eredményezte a Ptk.-ban), sem az a tény nem enyhít, hogy az Alaptörvény magánszféra-fogalma sokkal tágabb, mint a Ptk. által nevesített személyiségi jog jelentéstartalma. Halász Csenge megállapí-

⁶⁷ Győri Ítéltábla Pf.IV.20.039/2022/8/I.

⁶⁸ SCHULTZ i m. 38-39.

⁶⁹ SCHULTZ i m. 42.

⁷⁰ HALÁSZ Csenge: A magánélethez való jog a hazai esetjogban, kiemelt figyelemmel a Kúria joggyakorlatára. *KD.* 2024/8. 1466-1472. 1468.

⁷¹ Miskolci Törvényszék P.21239/2016/100.

tásai szerint viszont a bíróságok határozatlan tartalma ellenére is gyakran hivatkoznak a magánélethez való jogra, és vannak olyan viszonyrendszerek, amelyekben következetesen megállapítják e jog megsértését. Ilyenre példaként a közéleti szereplők személyiségi jogainak sérelmével, az online platformokon történő jogsértésekkel kapcsolatos esetek, valamint a családjogi és munkajogi tárgyú ügyek szolgálnak.⁷²

VI. A magánélethez fűződő jog megjelenése egyéb jogforrásokban

A tágabb értelemben vett magánszféra korántsem egyedül a személyiségi jogi szabályozás territórium, annak egyes részjogosítványairól számos egyéb jogforrás rendelkezik, ezek közül azok kiemelt jelentőségéből adódóan egy párról teszünk említést.

A személyi és családi viszonyok jellegénél fogva a családjogi rendelkezések nagy része az abban említett alanyok: házas- és élettársak, szülők, gyermekek és egyéb rokonok magánéletére is kihatással van. A családjogi szabályozásnak tehát meg kell felelnie az állam alkotmányos magánszféra-védelmi kötelezettségeinek, az érintett jogviszonyok és életviszonyok rendezése során a jogalkotónak tekintettel kell lennie az egyének magán- és családi életéhez való jogára. A családjog és a magánélethez való jog kapcsolódási pontjai bár tágabb kört ölelnek fel annál, a szülő-gyermek kapcsolatok szabályozását a gyermek magánélethez való jogának érvényesülése szempontjából, gyermekjogi megközelítésből fogom vizsgálni.

A magánélethez való jog kapcsán elengedhetetlen az európai uniós jogszabályi háttér vizsgálata, amelyből a személyes adatok védelmét célzó GDPR-t (General Data Protection Regulation)⁷³ emelném ki. A 2016-os, a tagállamokban közvetlenül hatályos rendelet alapjaiban változtatta meg a személyes adatok kezelésének gyakorlatát az Európai Unióban. A GDPR a tagállamok gazdasági szereplői és a közsféra szervei számára egységes követelményeket ír elő, amely a lakossági internethasználat biztonságossá tételét, a természetes személyek személyes adataik feletti rendelkezési jogának érvényesülését, az adatkezelők és adatfeldolgozók hatékony felelősségre vonását célozza.⁷⁴ A hazai szabályozásban nagy szerepet játszik az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.), amely a GDPR rendelkezéseivel összhangban biztosítja személyes adatok védelmét és a közérdekű adatokhoz való hozzáférést.

⁷² HALÁSZ (2024) i. m. 1469.

⁷³ Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

⁷⁴ ESZTERI Dániel: A GDPR tárgya és hatálya. In: PÉTERFALVI Attila – RÉVÉSZ Balázs – BUZÁS Péter (szerk.): *Magyarázat a GDPR-ról*. Wolters Kluwer, 2021. 49.

A magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény (Mavétv.) jelentőségét gyengíti, hogy Alaptörvény, a Ptk. (amelynek szankciórendszerét is átveszi a jogszabály) és az Infotv. egyes rendelkezéseinek megismétlésén túl kevés érdemi rendelkezést tartalmaz,⁷⁵ rendszerezi azonban azokat a részjogosultságokat, amelyek a magán- és családi élet, otthon és kapcsolattartás tiszteletben tartásához fűződő jogokból fakadnak.⁷⁶ E törvény módosította továbbá a Ptk. 2:44.§-át, amely a közéleti szereplők személyiségi jogainak a közügyek szabad vitatásának körén kívül eső közléssel vagy magatartással szemben a nem közéleti szereplővel azonos védelmét teremtette meg.⁷⁷

Az alkotmányos jogokból fakadó személyiségvédelem a büntetőjogban is megjelenik, a polgári jogi szabályozással pedig egymás kiegészítéseként szolgálnak, például a jó hírnév megsértése vagy az élet, a testi épség és az egészség megsértése terén. Míg a polgári jog a jogsérelem okozta felborult egyensúly helyreállítására törekszik, a büntetőjogi szankciók elsődlegesen a prevenciót, másodlagosan az elkövetők nevelését, további jogsértéstől való elretentését szolgálják.⁷⁸

VII. A gyermek magánélethez való joga

A gyermekek magánélethez való jogának elismerése magától értetődőnek tűnhet, jogképességből adódóan ugyanis a gyermekeket is megilletik ugyanazok az emberi és személyiségi jogok, mint a felnőtteket. A gyermekek magánszférájának tematikája azonban azért érdemel kitüntetett figyelmet, mert a gyermeki érdekérvényesítő képesség hiánya, a szülők neveléshez való joga, a gyermekek belátási képességének kortól is függő fejletlensége mind olyan tények, amelyek felvetik a kérdést a gyermekek magánszférájának határaitól és létjogosultságáról. A gyermekek magánélethez való jogának értelmezéséhez nemcsak az alapjogi, hanem gyermekjogi szempontok figyelembe vétele is szükséges, melyek lényegét a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (Gyermekjogi Egyezmény) logikájának ismertetése révén fejtem ki. A gyermekek magánéletének hazai szabályozását annak családjogi és személyiségi aspektusainak feltárásával járom körül.

Azáltal, hogy a kiskorúak cselekvőképtelennek vagy korlátozottan cselekvőképesnek minősülnek, jognyilatkozataik megtételére pedig csak korlátozottan vagy egyáltalán nem jogosultak,⁷⁹ az az autonómiájuk olyan szintű korlátozásával jár, ami természetéből adódóan meg-

⁷⁵ KOLTAY András: A közügyek vitáinak szabadsága és a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény. *Acta Humana*. 2019/3. 66.

⁷⁶ Mavétv. 7- § - 11. §

⁷⁷ Mavétv. 16. §

⁷⁸ FÉZER i. m. 255.

⁷⁹ Ptk. 2:10. § - 2:18. §

húzza a magánélethez való joguk határait. A cselekvőképesség korlátozott volta az EJEB értelmezése szerint a személyiség szabad kibontakozását és kiteljesedését akadályozza, amely vitathatatlanul az illető magánéletébe történő beavatkozást teremti meg.⁸⁰ Míg a fenti értelmezést az EJEB egy felnőtt ember cselekvőképességének korlátozása kapcsán fogalmazta meg, annak gyermekekkel kapcsolatos megközelítését is érdemes figyelembe venni.

A gyermekek cselekvőképességének korlátai, bár jelentősen befolyásolják döntési szabadságukat, sok esetben éppen a személyiségük szabad kibontakozásának kereteit teremtik meg. A szülők közreműködése, iránymutatása ideális esetben a gyermekek nyugodt és biztonságos személyiségfejlődéséhez járul hozzá, a gyermeki cselekvőképesség korlátozása kapcsán pedig fontos arra figyelemmel lennünk, hogy az esetek többségében a gyermekkor arra az időszakra készíti fel az egyéneket, amikor nagykorúsággal teljes cselekvőképességet nyernek. A korlátozott cselekvőképesség ellenére az EJEB több ítéletében kifejtette, hogy az általa kifejezett jogok és szabadságok érvényesülésének mindenfajta – így például életkoron alapuló – diszkriminációtól mentesnek kell lennie, a gyermekeket megillető védelemtől tehát a felnőttekhez hasonlóan a teljeskörűség várható el.⁸¹

VII.1. A Gyermekjogi Egyezmény

A gyermek magánélethez való jogának kifejtéséhez az EJEE-n túl egy másik jelentős nemzetközi egyezmény, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény jelentőségének megértésére is szükség van. A Magyarországon 1991-ben kihirdetett és a világon a legszélesebb körben elfogadott emberi jogi egyezmény⁸² a gyermek magánélethez való jogának elismerése terén a legfontosabb nemzetközi dokumentum, amely a magyar családjog elveinek és rendelkezéseinek kialakítása során is szerepet játszott.⁸³

A Gyermekjogi Egyezmény 16. cikk 1. bekezdése rendelkezik arról, hogy „a gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak.” A 2. bekezdés az e jogosultságok betartása érdekében törvényi védelmi kötelezettségről rendelkezik.⁸⁴ John Tobin és Sarah M. Field szerint a nemzetközi egyezményekben általában szereplő magánélethez való jog bár eddig is kiterjedt a gyermekekre, az inkább csak elméletben, mint gyakorlatban valósult meg. E jogok szereplése a Gyermekjogi

⁸⁰ *A.N. v. Lithuania*, Judgement of 31 May 2016, no. 17280/08, § 111.

⁸¹ *Schwizgebel v. Switzerland*, Judgement of 10 September 2010, no. 25762/07, § 85.

⁸² unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmennyrol

⁸³ SZEIBERT Orsolya: *Családi jog*. ELTE Eötvös Kiadó, 2022. 145.

⁸⁴ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 16. cikk

Egyezményben a szerzők szerint az olyan kérdések felé irányítja a figyelmet, mint a gyermek testi fenntartása, a bírósági eljárásokban szükséges anonimitása, a szülői nyomkövető eszközök helyénvalósága és a gyermek online jelenlétének szülők előtti titkossága – utalva ezzel a gyermek magánéletét érintő horizontális védelem hiányosságaira.⁸⁵

A gyermek magánéletének határvonalainak meghúzése nem egyszerű, annak érdekében ugyanis, hogy az államok maradéktalanul biztosítani tudják a gyermekek jólétét és akár a saját családjukkal szembeni védelmét, az állami beavatkozás nagyobb mértékére van szükség.⁸⁶ A szülőkkel szembeni magánélethez való jog tekintetében pedig gondot okoz annak kikényszeríthetőségének kérdése, valamint a szülők neveléshez való jogának az állam részéről történő tiszteletben tartása. Emellett az a nem elhanyagolható tény is közrejátszik, hogy a gyermek belátási, felelősségvállalási képességeinek korlátozottsága révén rászorul arra, hogy a szülő beleszólást nyerhessen élete fontosabb kérdéseibe, valamint, hogy a szülő felügyelje minden napjait.⁸⁷

A gyermekeket megillető jogok tartalma a felnőttekre vonatkozó magánélet-védelemtől különbözik,⁸⁸ amely visszavezethető arra, hogy a Gyermekjogi Egyezményben található jogok önmagukban, kontextusból kiragadva nem értelmezhetők, csak az Egyezmény egészével összhangban.⁸⁹ Amit a gyermekek magánélethez való jogának terjedelménél (is) szem előtt kell tartani, az a 3. cikk rendelkezése arról, hogy az állam szervei a gyermekekkel kapcsolatos döntéshozatal során elsősorban a „gyermek mindenek felett álló érdekét” veszik figyelembe, ez adott esetben pedig az egyéb jogaik korlátozásával járhat.⁹⁰ Ami pedig a szülőkkel szembeni magánélethez való jogot illeti, az 5. cikk rendelkezései teszik lehetővé és kötelezővé a szülők számára, hogy a gyermek képességeinek, érzelmi, értelmi fejlettségének megfelelően és azzal arányban nyújtsanak iránymutatást a gyermeknek jogai gyakorlása során,⁹¹ amely az önálló döntéshozatal, a személyes autonómia és önrendelkezés korlátját képezheti. Ebben az esetben viszont a szülői jogot behatárolja a gyermek érettsége és belátási képessége, amely minden esetben egyedileg vizsgálendő.

⁸⁵ TOBIN, John – FIELD, Sarah M.: Article 16. The right to Protection of Privacy, Family, Home, Correspondence, Honour, and Reputation. In: TOBIN, John (szerk.): *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary. Oxford Commentaries on International Law*. Oxford University Press, 2019. 551-552.

⁸⁶ SZEIBERT i. m. 151.

⁸⁷ LÁPOSSY Attila: Ki nevel a végén? - A szülő neveléshez való jogának alapjogi tartalmáról és határaitól. *CSJ*. 2022/3. 1-7. 1.

⁸⁸ TOBIN – FIELD i. m. 554.

⁸⁹ SZEIBERT i. m. 145.

⁹⁰ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 3. cikk

⁹¹ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 5. cikk

VII.2. A gyermek magánéletének családjogi védelme

Amennyiben az EJEB és a Gyermekjogi Egyezmény magán- és családi életet érintő, fentebb kifejtett értelmezésének területeit vizsgáljuk, az a magánélethez való jog négy dimenzióját alkotó részjogosultságok között többet is fel lehet fedezni, amelyeket a Ptk. Családjogi Könyve rendez.

A Ptk.-ban található, szülő-gyermek kapcsolatokat érintő és a gyermekjogok érvényesítését szolgáló szakaszok jelentős része van hatással a gyermek tágabb és szűkebb értelemben vett magánéletére. Ide tartozik például az EJEB által a magánélet körébe vont, az örökbefogadott gyermek vérségi származásának megismeréséhez való joga (Ptk. 4:135.§) vagy a gyermek testi és lelki integritását célzó, a szülők gondozási és nevelési kötelezettségéről rendelkező szakaszok. A családjogi rendelkezések között a családi élethez való jogot érintő kérdések vannak túlsúlyban, erre példa a szülői felügyelethez való jogot rendező és annak korlátozásának kivételességét hangsúlyozó rendelkezések (pl. Ptk. 4:149.§), a gyermek családban nevelkedéshez való jogának kifejezése (Ptk. 4:2.§) vagy a szülő-gyermek kapcsolattartási jogot érintő és azt részletező szakaszok (Ptk. 4:178.§-185.§), de a lakás tiszteletben tartásához való jog is megjelenik, például a gyermek lakáshasználati jogának deklarálása tekintetében (Ptk. 4:79.§).

A gyermek jogainak családjogi védelme során a jogalkotó és a joggyakorlat is figyelemmel van a szülők és gyermekek közötti egyensúlytalanságra, és kimondott hangsúlyt fektetnek arra, hogy az érdekei érvényesítésében a családi élethelyzetekben gyengébb fél, a gyermek részesüljön többletvédelemben.⁹² Ennek az elvnek deklarálására a Ptk.-ban a következőképp kerül sor: „A családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek.”⁹³

Ebben a pontban azokat a családjogi rendelkezéseket részletezem bővebben, amelyek kifejezetten a gyermekek magánszférájának védelmét célozzák, különös tekintettel arra, hogy e jogok érvényesülése a hazai jogban mennyiben felel meg az EJEE és a Gyermekjogi Egyezmény követelményeinek. Két jelentős jogosultságot emelek ki a gyermekeket megillető magánélet-védelem köréből, ezek pedig a gyermek vérségi származásának megismeréséhez való joga és a családban nevelkedéshez való jog. Ezek kifejtése során a magán- és családi élet olyan jelentős területeiről teszek említést, mint az örökbefogadás, a szülőket megillető szülői felügyeleti jog és kapcsolattartás kérdései.

⁹² FAZEKAS Ágota: A gyermeki jogok érvényesülése az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvében. *Pro Futuro*. 2016/2. 39–59. 44-45.

⁹³ Ptk. 4:2. § (1)

VII.2.1. Vérségi származás megismeréséhez fűződő jog

A magánélethez való jog EJEE által közvetetten, a Gyermekjogi Egyezmény által viszont közvetlenül nevesített részjogosultsága a gyermek joga arra, hogy vérségi származását megismerje,⁹⁴ melynek jelentősége leggyakrabban az örökbefogadott gyermekek esetén merül fel. E jogosultság nemzetközi elismertsége ellenére Európán belül nagyon megosztott az országok szabályozását és annak gyakorlati megvalósulását illetően.⁹⁵

Az EJEB e jog kapcsán két, a 8. cikkből levezethető jogosultságot állít egymással szembe: egyrészt a gyermek magánéletből fakadó jogát a származásának megismerésére, másrészt az anya – szintén a magánélethez való jogból levezethető – érdekét anonimitásának megőrzésére. A Bíróság elismerte az államok mérlegelési jogát a két jog ütközéséből fakadó egyensúly megőrzésére, azokban az esetekben viszont, amikor a gyermeknek egyáltalán nem adódik esélye arra, hogy hozzáférjen a származására vonatkozó, a szüleinek személyazonosságát felfedő információkra, akkor az állam nem valósít meg arányos helyzetet a két érdek között, amely a mérlegelési jogkörének túllépését eredményezi.⁹⁶ Ezzel szemben a Bíróság megállapította a francia állam azon megoldásának 8. cikknek való megfelelését, amely megteremtette a kórházban szülő, gyermekükről lemondó nők számára az anonimitásuk megőrzésének lehetőségét, azonban azt szorgalmazta, hogy az anyák beleegyezzenek a titoktartásról való lemondásba.⁹⁷

Az Alkotmánybíróság már 1991-ben állást foglalt amellett, hogy ezen jogosultság az általános személyiségi jog részét képezi, és „mindenkinek a legszemélyesebb joga vérségi származását kideríteni, vérségi jogállását kétségbevonni vagy felkutatni”. Ennek a jognak a megtagadását az AB a gyermek identitásához való jogának sérelmével azonosította.⁹⁸ A Ptk. ennek megfelelően elismeri egyrészt a gyermek jogát arra, hogy saját családjában nevelkedjen⁹⁹, másrészt lehetővé teszi a gyermek számára, hogy az apaság vélelmének megtámadása érdekében pert indítson,¹⁰⁰ és külön deklarálja az örökbefogadott gyermek vérségi származás megismeréséhez fűződő jogát.¹⁰¹

⁹⁴ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 7. cikk 1. pont

⁹⁵ SIMMONDS, Claire: An Unbalanced Scale: Anonymous Birth And The European Court Of Human Rights. *The Cambridge Law Journal*. 2013/2. 263-266. 263.

⁹⁶ *Godelli v. Italy*, Judgement of 25 September 2012, no. 33783/09, § 50-58.

⁹⁷ *Odièvre v. France*, Judgement of 13 February 2003, no. 42326/98, § 49.

⁹⁸ 57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 278-279.

⁹⁹ Ptk. 4:2. § (2)

¹⁰⁰ Ptk. 4:109. § (1)

¹⁰¹ Ptk. 4:135. §

A Ptk. 4:135.§-a számos korlátját felállítja annak, hogy az örökbefogadott gyermek megismerje a vér szerinti szülei természetes személyazonosító adatait (például, ha az érintett nem járul hozzá vagy az a kiskorú érdekeivel ellentétes), azonban e jogosultság a gyermek 14. életévének betöltése után, önállóan is gyakorolható, és a vér szerinti testvérek vonatkozásában is fennáll – a szabályozás így véleményem szerint megteremti a lehetőséget a gyermek identitásának szabad kibontakozásához, ehhez viszont a biológiai szüleinek az együttműködésére is szükség van. Ami az örökbefogadott gyermekeknél még kifejezetten jelentős, az a Ptk. 4:136. §-ában található – látszólag feltétlen – jogosultság arra, hogy a gyermek tájékoztatást kapjon a vér szerinti szülő egészségügyi adatairól, amelynek fontosságát az EJEB egyik ezzel kapcsolatos ítéletében is elismerte.¹⁰²

A fent kifejtett jogok ellenében hat azonban a Magyarországon és más európai országokban (például Ausztriában, Belgiumban, Csehországban, Németországban, Szlovákiában¹⁰³) is elterjedt gyakorlat, amelynek során azok a szülők, akik valamilyen személyes okból kifolyólag identitásuk teljes elfedését választják, a kórházon kívül született gyermeküket – annak érdekében, hogy más nevelje fel – az egészségügyi intézmények által kijelölt helyen, inkubátorokban hagyják. A Ptk. Családjogi Könyvében szerepel a szabály arra vonatkozóan, hogy az örökbefogadáshoz nincs szükség a gyermekét az egészségügyi intézményben hagyó szülőnek a hozzájárulására, amennyiben hat héten belül nem jelentkezik gyermekéért¹⁰⁴, amikor is a szülői felügyeleti joga megszűnik.¹⁰⁵ Az újszülöttek ún. gyermekmentő inkubátorokban hagyásának lehetősége a fenti rendelkezésnek megfelelően a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvényben (Csjt.) annak 2005-ös módosítása óta¹⁰⁶ szerepelt, majd azt a Ptk. is átvette, emellett a kapcsolódó ágazati törvények is tartalmazznak erre vonatkozó rendelkezéseket.¹⁰⁷

A szabályozás célja, hogy a gyermekük nevelését nem vállaló szülők a csecsemő magára hagyása vagy megölése helyett egy biztonságosabb, a gyermek életben maradását jelentősen elősegítő megoldást válasszanak. Az inkubátoroknak vannak előnyei, hiszen az elhagyott gyermekek azonnal kórházi ellátáshoz és lehetőség szerint minél hamarabb örökbefogadó szülőhöz juthatnak, más szempontból viszont a gyermekjogok érvényesülését, különösen a gyermek vérségi származás megismeréséhez való jogának gyakorlását lehetetleníti el, arról

¹⁰² *Mitrevska v. North Macedonia*, Judgement of 14 August 2024, no. 20949/21, § 50.

¹⁰³ SIMMONDS i. m. 263.

¹⁰⁴ Ptk. 4:127. § (1) e) ea)

¹⁰⁵ Ptk. 4:190. § (1) d) da)

¹⁰⁶ 2005. évi XXII. törvény az egészségügyi intézmény által működtetett inkubátorban elhelyezett újszülöttek érdekében egyes törvények módosításáról 1. §

¹⁰⁷ Ilyen a gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény és a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény.

nem is beszélve, hogy az anyák ebben az esetben általában egészségügyi ellátás hiányában, kórházon kívül szülik meg gyermeküket. Mivel az EJEB a 8. cikkbe ütközőnek nyilvánította az államok azon gyakorlatait, amelyben a gyermeknek esélye sem adódott a vérségi származáshoz való jog megismerésére, véleményem szerint az újszülöttek inkubátorban hagyásának lehetősége is egyezményesértő.

A másik megoldás, amely a gyermeküket elhagyó szülők helyzetének rendezésére szolgál, az ún. anonim szülés lehetősége, amely más európai országokban, például a fent említett EJEB-ügyben szereplő Franciaországban, valamint Ausztriában és Németországban is megjelenik. Ebben az esetben biztosított az anyák számára a biztonságos, kórházi körülmények közötti szülés úgy, hogy az anyáknak nem kell felfedni identitásukat. Az anonim szülés lehetősége az anyák érdekeit kétségtelenül jobban szolgálja, a gyermek vérségi származás megismeréséhez és identitáshoz való jogának érvényesülése viszont csak abban az esetben lehetséges, ha a személyazonosító adatait elfedni kívánó szülő megosztja a hatóságokkal személyazonosító adatait, amely zártan kerül kezelésre mindaddig, amíg a gyermek egy bizonyos életkor elérése után kérelmezi, hogy ezekhez az adatokhoz hozzáférhessen.¹⁰⁸

Az anonim szülés lehetőségének megteremtésére Magyarországon is vannak törekvések, ezt bizonyítja a Kormány 1570/2023. (XII. 18.) Korm. határozata a kórházban hagyott újszülött gyermekek helyzete rendezésének irányairól. Ebben a Kormány olyan szabályozás kidolgozására hívja fel az illetékes minisztériumokat, amely az egészségügyi intézményekben feltételek meghatározása nélkül lehetővé teszi az anyák számára, hogy az adataik titkos kezelését kérjék. A kormányhatározat a vérségi származás megismeréséhez való jogra is kitér, kiköti ugyanis azt, hogy az csak a szükségesség és arányosság jegyében korlátozható.¹⁰⁹ Bár a határozatban a 2024. május 31-i határidő szerepelt a megfelelő jogszabályi háttér kidolgozására, ez azóta nem valósult meg.

A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog védelme tehát az esetek többségében, nyílt és zárt örökbefogadás esetén is megfelelően érvényesül Magyarországon, módosításra lenne viszont szükség a tekintetben, hogy a gyermekek inkubátorban hagyása helyett az anonim szülésre vonatkozó szabályok kerüljenek kidolgozásra, amely egyensúlyt teremthetne az anyák és a gyermekek jogai között.

¹⁰⁸ SIMMONDS i. m. 265-66.

¹⁰⁹ A Kormány 1570/2023. (XII. 18.) Korm. határozata a kórházban hagyott újszülött gyermekek helyzete rendezésének irányairól 2. a), 2. d)

VII.2.2. A gyermek joga a családban való nevelkedésre

Az EJEK értelmezésében a családi élethez fűződő jogból kifejezetten gyermeki jogként vezethető le a családban nevelkedéshez való jog, valamint a Gyermekjogi Egyezmény preambulájában is megjelenik az arra vonatkozó álláspont kifejtése, hogy „a gyermek személyiségének harmonikus kibontakozásához szükséges, hogy családi környezetben, boldog szeretetteljes és megértő légkörben nőjön fel.”¹¹⁰ A családban való nevelkedés nemcsak a gyermek családi életéhez fűződő jogát, de a magánéletéhez való jogának kibontakozását is szolgálja, hiszen egy egészséges családban adottak a feltételek arra, hogy a gyermek testi és lelki integritásának, identitásának és autonómiájának megőrzéséhez szükséges eszközökkel rendelkezzen.

A Ptk. alapelvi szintre emeli a gyermek jogát arra, hogy saját családjában nevelkedjék, annak hiányában pedig családi környezet és a családi kapcsolatok fenntartásának lehetőség szerinti biztosításáról és azoknak csak kivételes korlátozásáról rendelkezik,¹¹¹ a Gyermekjogi Egyezmény szerint pedig a gyermek szülőktől való elválasztására csak a gyermek legfőbb érdekének megfelelően, szabályozott eljárásban kerülhet sor.¹¹² A családban való nevelkedéshez való jogot két aspektusból vizsgálom, egyrészt a szülők szülői felügyeletének és annak korlátozásának kérdései útján, másrészt az örökbefogadás intézményének körüljárásával.

A szülői felügyelet elsődlegesen a szülők kötelezettsége és csak másodlagosan joga arra, hogy a gyermekkel kapcsolatos nevelési és gondozási feladatokat ellássák és meghozzák az őt érintő döntéseket. Annak érdekében, hogy a gyermeki jogok maradéktalanul érvényesülhessenek, és a gyermek családban nevelkedése az ő érdekeit szolgálja, a Ptk. szerint a szülői felügyelet gyakorlásának feltétele, hogy az a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének érdekében, a szülők egymás közötti együttműködésének megvalósításával történjen.¹¹³ A családban nevelkedéshez való jog kapcsán fontos látni azt, hogy nem elég annak lehetőségét biztosítani, hogy a gyermeket a szülei neveljék, a jog kiüresítését – és végső esetben megvonását – eredményezi az, ha a szülők nem felelnek meg kötelezettségeiknek. Ennek megfelelő érvényesüléséhez szükséges a szülők és a gyermek közötti bizalom alapuló, meghitt kapcsolat, amelyben a gyermek szükségletei maradéktalanul kielégítésre kerülnek.

A gyermek családban való nevelkedéshez való joga a szülők házasságának vagy élettársi kapcsolatának felbontása esetén sem szűnik meg. Azokra a kérdésekre, hogy melyik szülő

¹¹⁰ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről Bevezetés

¹¹¹ Ptk. 4:2. § (2)-(4)

¹¹² 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 9. cikk 1.

¹¹³ Ptk. 4:146. § - 4:147. §

gyakoroljon teljeskörű szülői felügyeletet, vagy milyen keretek között történhet a szülői felügyelet közös gyakorlása, főszabály szerint a felek megegyezése az irányadó.¹¹⁴ Ilyenkor a gyermek szükségleteit és érdekeit figyelembe véve, megfelelő rugalmassággal és a kooperáció melletti elkötelezettséggel érhető el a gyermek stabil környezetben történő nevelkedése. Amennyiben a felek nem tudnak megállapodni és a bírósághoz kerül a döntés joga a szülői felügyelet gyakorlását illetően, a szülők nevelésre való alkalmasságát részletes bizonyítás útján, a gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének biztosítását szolgáló tényezőket mérlegelve kell feltárnia.¹¹⁵

Abból a jogalkotói felvetésből kiindulva, hogy a szülők erre való alkalmassága esetén a gyermek érdekeit leginkább az szolgálja, ha mindkét szülőjével felváltva ugyanannyi időt tölthet, és mindkettejükkel megvalósíthatja a kiegyensúlyozott nevelkedéséhez szükséges közeli kapcsolatot,¹¹⁶ 2022 óta a Ptk. rendelkezik az ún. váltott gondoskodás tartalmáról és kerekeiről.¹¹⁷ Fontos újítás az is, hogy a bíróság csak az egyik szülő kérelmére is dönthet a szülői felügyelet közös gyakorlásáról, ha azt állapítja meg, hogy az a kiskorú gyermek érdekében áll.¹¹⁸ Véleményem szerint ez a módosítás kedvező, ugyanis a váltott gondoskodás megfelelő alkalmazása hozzájárulhat azokhoz a célokhoz, amely a gyermek családban való nevelkedéshez való jogának deklarálásával a Gyermekjog Egyezmény és a Ptk. is elérni kíván.

Nemcsak a szülőknek, hanem az államnak is kötelessége, hogy a gyermekek védelme és biztonsága érdekében minden lehetséges eszközt igénybe vegyen, ez pedig a jogalkotó lehetőségét teremti meg arra, hogy a szülői felügyelet korlátozásának illetve elvonásának szabályozásával beavatkozzon a családok életébe.¹¹⁹ A családjog egyik legnehezebb kérdése annak eldöntése, mikor lehet megállapítani azt, hogy e kötelezettségek nem megfelelő teljesítése vagy elhanyagolása olyan szinten veszélyezteti a gyermek érdekeit, hogy a szülői felügyelet megszüntetéséről kell határozni. Az ilyen esetekben a gyermeki jogok ütköznek egymással, az egyik oldalon áll a családban nevelkedés és a saját szülőkkel maradás joga, a másikon a gyermek élethez, a testi és lelki épséghez és egészséges fejlődéséhez való joga, amelyet adott esetben a szülő a magatartásával vagy hanyagságával súlyosan veszélyeztet vagy sért. A szülői felügyelet megszüntetésére a bíróságoknak van hatáskörük, az arra irányuló kereset be-

¹¹⁴ Ptk. 4:164-165. §

¹¹⁵ Ptk. 4:176. § (2)

¹¹⁶ 2021. évi CXXII. törvény indoklás az egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXII. törvényhez 88. §

¹¹⁷ 2021. évi CXXII. törvény egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról 86.§ - 88.§

¹¹⁸ Ptk. 4:176. § (1)

¹¹⁹ FAZEKAS i. m. 45.

nyújtása esetén,¹²⁰ vagy büntetőeljárásban az erre irányuló ügyészi indítvány következtében.¹²¹ Minden esetben a szülő súlyosan felróható magatartásának a bizonyítására van szükség, amely aktív cselekvéssel vagy mulasztással is megvalósulhat.¹²²

A magyar bírói gyakorlatról elmondható, hogy csak a legvégső esetben veszik igénybe a szülői felügyelet megszüntetésének eszközét.¹²³ Ez egyrészt súlyos beavatkozás a szülő magánéletébe és családi élethez való jogába, másrészt a gyermek jogainak érvényesülésére is hatással van. A szülői felügyeleti jog kivételes, csak a súlyos bántalmazás, elhanyagolás, szándékos bűncselekmények gyermek sérelmére történő elkövetése következtében történő megszüntetése összhangban áll a nemzetközi és alkotmányos követelményekkel a gyermek családban történő nevelkedéshez való jogának érvényesülése szempontjából.¹²⁴

Amennyiben a gyermeknek nincs olyan szülője, aki a szülői felügyeleti jogot gyakorolhatná, a gyermek örökbefogadása a legfőbb módja annak, hogy ideális családi környezetbe kerüljön. Ahogy a gyermekekkel kapcsolatos döntések többségénél, abban az esetben is a gyermek legfőbb érdekének mérlegelése szükséges annak eldöntése során, hogy kik fogadhatnak örökbe gyermeket, milyen követelményeknek kell megfelelni ahhoz, hogy a gyermek családban nevelkedése megfelelő körülmények között történjen. Magyarországon, ahol az Alaptörvény szerint a családi kapcsolat alapja a házasság és a szülő-gyermek viszony¹²⁵, az örökbefogadás lehetősége is ehhez a felfogáshoz igazodik, és hasonlóan szűk körre korlátozódik.

2021 óta a Ptk. módosítása következtében¹²⁶ a főszabály az, hogy gyermeket csak házasságban élő férfi és nő fogadhat örökbe, a házastársi és rokoni örökbefogadás eltérő szabályai mellett. Korábban egyenlő feltételekkel indultak az egyedül örökbe fogadni kívánó személyek is, azonban a módosítás óta erre csak kivételesen, a gyermek- és ifjúságpolitikaért felelős miniszter különös méltánylást érdemlő esetben történő hozzájárulása esetén kerülhet sor.¹²⁷ A törvénymódosítás indokolásában a jogalkotó azzal támasztja alá a rendelkezések szigorítását, hogy a gyermek családban történő nevelkedésének biztosítása a cél, ezt pedig csak a házasságban élő örökbefogadó szülők teremthetik meg.¹²⁸

¹²⁰ Pp. 482-485. §

¹²¹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról 572. §

¹²² BDT 2001. 501.

¹²³ Például: Kúria Pfv.20760/2012/10.

¹²⁴ CSIZMADIÁNÉ DR. PETHŐ Tímea: A szülői felügyeleti jog megszüntetésének hatályos jogi szabályozása a Polgári Törvénykönyvben. *Debreceni Jogi Műhely*. 2017/1-2. 12-18. 16.

¹²⁵ Magyarország Alaptörvénye L) cikk (1)

¹²⁶ 2020. évi CLXV. törvény az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról 104. §

¹²⁷ Ptk. 4:121. § (1), (4), 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 101. § (6)

¹²⁸ 2020. évi CLXV. törvény indokolás az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi CLXV. törvényhez, A 104.§-hoz

A fentiekből látszik, hogy a magyar alkotmányos családfogalom sokkal szűkebb, mint a III. fejezetben kifejtett, az EJEB értelmezése szerinti család fogalma. Ez azt eredményezi, hogy a de facto élettársi viszonyban élő párok, a bejegyzett élettársi kapcsolatban lévő azonos nemű személyek¹²⁹ és az egyedülállók örökbefogadása vagy teljesen ellehetetlenül vagy csak nagyon szigorú feltételeknek való megfelelés esetén lehetséges, és az örökbefogadás ezekben az esetekben sem lehet közös. A hagyományos, házasságon alapuló családfogalom egyedüli elismerése azonban átértékelendő annak fényében, hogy Európa-szerte pluralizálódnak a családformák, és a hagyományos modell mellett alternatív családformák jelennek meg, melyet több európai államban nemcsak elfogadnak, de támogatnak is.¹³⁰

A tekintetben, hogy ki válhat örökbefogadó szülővé, nincs egységes álláspont az Európa Tanács államai között, így az államok is nagyobb mozgástérrel rendelkeznek, és önálló jogpolitikai hatáskörükbe tartozik e határvonalak meghúzása.¹³¹ Mindazonáltal annak érdekében, hogy minél több örökbefogadhatóvá váló gyermek a lehető leghamarabb az egészséges fejlődését szolgáló családi közegbe kerüljön, véleményem szerint érdemes lenne felülvizsgálni a jelenlegi szabályozás hatékonyságát és a gyermeki érdekek figyelembevételével bővíteni azok körét, akik gyermek közös örökbefogadására lehetnek jogosultak.

VII.3. A családjogi igények személyiségi jogként való érvényesítésének problémája

Mielőtt a gyermeki magánélet-védelem személyiségi jogi kérdéseire térnék ki, egy szemléletes példán keresztül tekintem át azt, hogy mennyiben figyelhetők meg a családjogi rendelkezések és a személyiségi jogok közös gyökereiből fakadó konfliktusok. Ahogy az a gyakorlatból látszik, jogalkalmazási kérdéseket és ellentmondásokat okozhat az, hogy a magánszféra egyes szegmensei annak jellege folytán egyszerre jelennek meg a családjogi rendelkezések között és vezethetők le az általános személyiségi jog generálklauzulájából.

A magyar bírói gyakorlatban ez a kérdés a szülő-gyermek kapcsolattartás személyiségi jogként való érvényesíthetőségével kapcsolatban merült fel. Ezeknek az eseteknek a lényegét nem a kapcsolattartáshoz való jog, mint a Ptk. 2:42. § (1) bekezdésében kifejezett bármely módon és eszközzel történő zavartalan kommunikációhoz való jog személyiségi jogi érvényesítése képezte, hanem a családjogi értelemben vett és a családi élethez való jog részét képező, szülőket és gyermekeket egyaránt megillető kapcsolattartási jog.

¹²⁹ Akikre egyébként főszabály szerint alkalmazni kell a házastársakra vonatkozó szabályokat, azonban a 2009. évi XXIX. törvény 3. § (2) bekezdése kivételt tesz a közös gyermekké fogadásra vonatkozó szabályok tekintetében.

¹³⁰ KATONÁNÉ PEHR Erika: The Right of Children to Adoption in Light of the European Convention on Human Rights. *European Integration Studies*. 2023/1. 89-114. 95.

¹³¹ KATONÁNÉ PEHR i. m. 96.

A Fővárosi Ítélőtábla a Pf. 21.229/2017/5. számú ítéletében fejtette ki a kapcsolattartáshoz való jog személyiségi jogként történő értelmezésének kérdését. Az esetben a felperes a családi élet zavartalanságához fűződő és a családi élethez való személyiségi jogának megsértésének megállapítását kérte a gyermekével való kapcsolattartás másik szülő általi akadályozása miatt. Az ítéletábra az EJEE 8. cikke, az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése és a Ptk. 2:42. § (1) bekezdésének értelmezésével vezette le, hogy az emberi méltóságból adódóan személyiségi jogként azonosítható a szülőnek a gyermekkel való kapcsolatához, kapcsolattartásához fűződő joga.¹³² A döntés értelmében „a szülő és a gyermek kapcsolattartásának zavartalansága - függetlenül a családjog részletes szabályozásának tényétől - személyiségi jogi alapon is vizsgálható, ha az érintett szülő minden lehetséges jogorvoslatot igénybe vett, továbbá a másik szülő rendszeresen és tartósan akadályozza a jogának gyakorlását.”¹³³ A bíróság tehát elismerte a családjogi igényérvényesítés elsőbbségét, végső eszközként viszont lehetségesnek tartotta a személyiségi jogsérelem megállapítását is.

A gyermekkel való kapcsolattartás személyiségi jogi érvényesítésének kérdésében a Kúria álláspontját a Pfv. 20.501/2017/3. számú ítéletében foglaltak tükrözik. A Kúria ebben a döntésben kategorikusan kijelentette, hogy „amit a következetes és egyértelmű bírói gyakorlat megfogalmaz: bármely más jogterületre tartozó jogvita eldöntése, sőt még véleményezése sem tartozik a személyiségi jogi per bíróságára.” A bíróság a kapcsolattartás kérdését a családjog körébe tartozónak tekinti, így kijelentette, hogy nincs helye a családjogi viták rendezése céljából az abból fakadó jogok személyiségi jogként történő érvényesítésének.¹³⁴

A Győri Ítélőtábla Pf. 20.217/2019/11. számú döntésében a következőképp alakította ki álláspontját a kérdésben, figyelembe véve az előző két ítéletben foglaltakat is. A bíróság egyetértett a Kúria értelmezésével a tekintetben, hogy ha a szülő és a gyermek kapcsolattartási jogát önmagában elfogadnánk, mint személyiségi jog, az a jogrendszer szükségtelen megkettőződését eredményezné.¹³⁵ Az ítélet szerint azonban „[a] különélő szülő és a gyermek közötti kapcsolattartásra vonatkozó (relatív szerkezetű jogviszony) szabályainak megsértése - többlettényállást eredményezve - okozhat olyan sérelmet, melyre a családjog eszközrendszere már nem tud reagálni.” A személyes kapcsolattartás olyan mértékű korlátozása, amelynek pótlására a gyermek életkorából fakadóan már nincs lehetőség, a személyiségi jogi generálklauzulába

¹³² BDT 2018. 3822. [20]-[22]

¹³³ BDT 2018. 3822. I.

¹³⁴ BH 2018. 222. [24]-[25]

¹³⁵ BDT 2020. 4138. [35]

ütközőnek tekinthető, az ugyanis a személyiség szabad megvalósításához való jogot korlátozza.¹³⁶

A fentiekből és még számos ítéletből látható, hogy a Kúria egyértelműnek tekintett kijelentései ellenére nincs egységes álláspont a kérdésben, ugyanis a kapcsolattartáshoz való jog a bíróságok értelmezése alapján levezethető közvetlenül az emberi méltóságból, a családi élethez fűződő jogból, sőt még a teljes és egészséges családban éléshez fűződő személyiségi jogból is.¹³⁷ A joggyakorlat egységesítése érdekében így mindenképp szükség lenne a Kúria álláspontjának jogegységi határozatban történő rögzítésére.

Bár az említett ítéletek nem részletezik ennek a kérdésnek, a kapcsolattartáshoz való – kétoldalú, tehát a szülőt és a gyermeket egyaránt megillető – jog személyiségi jogként való elismerése más megvilágításba helyezné a gyermek kapcsolattartáshoz való jogát és annak érvényesítésének módjait is. A kiskorú gyermeknek jelenleg nincs lehetősége, hogy a kapcsolattartás bírósági rendezését vagy a kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtásának nemperes eljárását önállóan kezdeményezze,¹³⁸ személyiségi jogként viszont tizennégy év fölött érvényesíthetné a szülővel való kapcsolattartáshoz való jogát,¹³⁹ akár a másik szülőjével vagy gyámjával szemben is. Ennek elismerése azonban maga után vonná a gyermek más jogainak, például a vérségi származás megismeréséhez való jog személyiségi jogi úton történő érvényesítésének igényét is, hiszen azok is levezethetők a személyiségi jogi generálklauzulából.¹⁴⁰ Ebből fakadóan egyetértek azzal a Kúria által is vallott nézettel, hogy a jogalkalmazás parttalanná válását eredményezné az alapvetően családi jogi jellegű jogviszonyoknak a személyiségi jogvédelemre való kiterjesztő alkalmazása.¹⁴¹

VII.4. A gyermek magánéletének személyiségi jogi védelme

A gyermekek személyiségi jogainak kérdése sokféle kontextusban megjelenhet, hiszen a felnőttekhez hasonlóan rengeteg szituáció előidézheti a magánszférájukba való beavatkozást – akár az iskolában, akár az utcán vagy az interneten, a legérdekesebb kérdések viszont véleményem szerint a gyermekek saját szüleivel szembeni magánéletük meghatározása során merülnek fel. Amikor a személyiségi jogsértés a családon kívülről jelentkezik, a jogérvényesítés

¹³⁶ BDT 2020. 4138. [45]

¹³⁷ SZENDRŐI i. m. 92-94.

¹³⁸ A kapcsolattartásra vonatkozó határozat végrehajtása iránti eljárás kapcsán Fővárosi Ítéltábla 17.Pkf.25.182/2021/2. számú végzésének indokolásában megállapította, hogy „a kiskorú – a Ptk. 4:178. § (1) bekezdése alapján – a kapcsolattartás jogosultja, ám ez önmagában nem alapozza meg az eljárásban félként részt vevő személyként való elismerését.”

¹³⁹ Ptk. 2:54. § (2)

¹⁴⁰ SZENDRŐI Anna: A vér nem válik vízzé, avagy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog problematikája. *MJ.* 2020/6. 321-331. 324-325.

¹⁴¹ Budapest Környéki Törvényszék P.20880/2011/11.

hasonlít azokra az esetekre, melynek felnőttek az alanyai, hiszen a gyermekeknek törvényes képviselőjük útján vagy önállóan lehetősége van a Ptk. szabályai által nyújtott igényérvényesítésre.¹⁴² Más lehet a helyzet akkor, amikor a gyermekek és a szüleik érdekei különböznek, és maga a szülő avatkozik be önkényesen vagy törvénytelenül a gyermeke magánszférájába. Ebből a szempontból válik relevánssá az, hogy hol húzódnak a szülő nevelési jogából és a szülői felügyelet részjogosultságaiból fakadó szabadságai és a gyermek autonóm döntéshozatalhoz, szüleitől elkülönülő magánéletéhez való joga közötti határvonalak.

A Ptk. személyiségi jogi fejezete emberi méltóságukból fakadóan a gyermekekre is irányadó, így őket is megilleti a nevesített és nem nevesített személyiségi jogok tiszteletben tartása. A Ptk. nem emeli ki kifejezetten a gyermekeket, mint a személyiségi jogok alanyait, a jogok érvényesítése kapcsán azonban kivételes jelleggel a 2:54.§ (2) bekezdésében perbeli jogképességet biztosít a korlátozottan cselekvőképes kiskorúak, tehát jellemzően a tizennegyedik életévüket betöltött gyermekek számára,¹⁴³ ami elismeri, hogy a gyermekek részére önálló jogosultságot kell biztosítani jogaik és érdekeik érvényesítésére, amely különösen a törvényes képviselővel – tehát legtöbb esetben a szülővel szemben teremti meg az igényérvényesítés jogát.

A gyermekek személyiségvédelmének kérdését a gyermekek internetes tevékenységével és online megjelenítésével kapcsolatos nézőpontok feltárásával tekintem át, ugyanis az ezzel kapcsolatos dilemmák nagy aktualitással bírnak. Ezen belül két témát, a gyermekek internethasználatának szülők általi kontrollálását és a szülők gyermekeket érintő tartalommegosztásának személyiségi jogi kérdéseit emelem ki.

Elsőként arra térnek ki, hogy hogyan értelmezhető a gyermekek online tevékenységével kapcsolatos magánszférája, mekkora beleszólást nyerhet a szülő a tekintetben, hogy mire használja a gyermek az internetet, kivel tart fenn online kommunikációt, milyen információkhoz fér hozzá. Ezekben az esetekben a gyermek másokkal való kapcsolattartásának tiszteletben tartásának joga, a személyiség szabad kibontakozásához való jog, valamint Gyengéné Nagy Márta szavai szerint a gyermek digitális önrendelkezéshez való joga lehet érintett.¹⁴⁴

A szülőkkel szembeni elvárások ma már kiterjednek arra is, hogy a gyermekük online tevékenységének figyelemmel követésével óvják őket a külső veszélyekkel szemben, ami a magánéletükbe való hangsúlyosabb beavatkozást is jelenti. A gyermekek tudatos nevelése az online veszélyekkel szembeni óvatosság kialakítása érdekében elengedhetetlen, de gyakran

¹⁴² Ptk. 2:54. § (2)

¹⁴³ Ptk. 2:11. §

¹⁴⁴ GYENGÉNÉ NAGY Márta: „Bennszülöttek a digitális dzsungelben” - a gyermek digitális önrendelkezési joga a gyermeki jogok oldaláról. 1. rész. CSJ. 2024/1. 13-20. 13.

nem elegendő ahhoz, hogy a gyermek kitettségét csökkentse többek között az álhírekkel, a személyes adataival való visszaéléssel, az online zaklatással, szexuális jellegű tartalmakkal vagy a gyermekek szexuális kihasználását célzó, ún. groominggal szemben.¹⁴⁵

A fentiekre való tekintettel Szeibert Orsolya azzal kapcsolatos álláspontját fejt ki, hogy a gyermekek védelme érdekében elkerülhetetlen a gyermekek online jelenlétének ellenőrzés alatt tartása, ez pedig elsődlegesen a szülőkre hárul.¹⁴⁶ A szülők ebbéli kötelezettségei összecsengenek a Gyermekjogi Egyezmény már említett 5. cikkében foglalt, a szülőket megillető joggal és kötelességgel, hogy a gyermeknek a jogai gyakorlásához – ebben az esetben az önálló internethasználathoz – képességei fejlettségének megfelelően iránymutatást és tanácsokat adjanak.¹⁴⁷

A gyermek jogainak tiszteletben tartása érdekében azonban a szülői megfigyelésnek és ellenőrzésnek észszerű keretek között tartása és a gyermekre leselkedő veszélyekkel összhangban álló arányosságának fenntartása szükséges.¹⁴⁸ A kontrollálatlan ellenőrzés és folyamatos megfigyelés a gyermek feletti hatalom olyan visszaélésszerű gyakorlását jelenti, ami nem csak a gyermeknek a másokkal (akár a másik szülővel) való zavartalan kommunikációját lehetetleníti el, de a gyermek egészséges jellemfejlődését és személyiségének kibontakozását is gátolhatja.

A gyermeki személyiségvédelem szülőkkel szembeni másik fontos aspektusa a gyermek képmáshoz és hangfelvételhez való jogának kérdésével kapcsolatban merül fel. Gyakran előfordul, hogy a gyermek online kiszolgáltatottságának növeléséhez a saját szülei járulnak hozzá az ún. „sharenting”¹⁴⁹ gyakorlatával, amely a szülők tevékenységére utal a gyermekekről készült képek és videók (sokszor engedély nélküli) megosztását illetően. Ezekben az esetekben a gyermekek képmáshoz való jogán túl a jó hírnevük és a személyes adatok védelméhez való joguk is sérülhet.¹⁵⁰ A sharenting kapcsán szembetűnően jelenik meg az a sokak számára nem magától értetődő tény, hogy a gyermek a szüleitől független, önálló személyiség, aki saját véleményével és érdekekkel rendelkezik személyiségének külső megnyilvánulásával kapcsolatban.

¹⁴⁵ PONGRÁCZ Ildikó: Gyermek a digitális világ útvesztőiben - veszélyek és lehetőségek. *IJ.* 2020/1. 38-44. 40-41.

¹⁴⁶ SZEIBERT Orsolya: Internet, közösségi média és a szülői gondoskodás. *CSJ.* 2018/1. sz. 49-52. 50.

¹⁴⁷ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 5. cikk

¹⁴⁸ SZEIBERT (2018) i. m. 50.

¹⁴⁹ A kifejezés az angol share (megosztani) és parenting (szülőség) szavak összevonásából jött létre.

¹⁵⁰ GÁL Emese Dorottya: Sharenting és gyermekjogok - a szülők közösségimédia-használatának a gyermekre gyakorolt káros hatásai. *CSJ.* 2020/4. 19-25. 21.

Hulkó Gábor és Pék Erzsébet a gyermekek védelmével kapcsolatban a jogi alulszabályozottsággal kapcsolatos álláspontjukat fejtik ki, nem vonatkoznak ugyanis speciális szabályok a gyermekek képmáshoz és hangfelvételhez való jogának fokozottabb védelmére.¹⁵¹ Bár a korlátozottan cselekvőképes gyermekek részéről fennáll az önálló igényérvényesítés lehetősége, ez a kiszolgáltatottabb, fiatalabb gyermekeknél nem valósul meg.¹⁵²

A gyermeki jogok szülők általi megsértésének figyelembevételével a személyes adatok védelmét szolgáló GDPR is adós marad, amelynek kiindulópontja a gyermekek felelős, tudatos szüleikre való támaszkodása, és a gyermekek adatvédelme kapcsán a szülői felelősség megteremtése. A rendelet preambuluma (18) bekezdésében kerül kifejtésre, hogy a jogszabály „nem alkalmazandó a személyes adatoknak a természetes személy által kizárólag személyes vagy otthoni tevékenység keretében végzett kezelésére, amely így semmilyen szakmai vagy üzleti tevékenységgel nem hozható összefüggésbe.”¹⁵³ A rendelet így hiába tűzi ki céljául a gyermekek személyiségének fokozottabb online védelmét, a „sharenting” jelenséggel szemben nem nyújt eszközöket a gyermekek számára.¹⁵⁴

A gyermekek szülőkkel szembeni magánszférájának személyiségi jogi védelme kapcsán tehát megállapítható, hogy annak kérdései az adott részjogosultság jellegétől függően eltérnek. Bizonyos esetekben szükség van arra, hogy a szülők a gyermekek éretlenségéből és kiszolgáltatottságából eredő hátrányokat kompenzálva, a gyermek cselekedeteinek nagyobb fokú irányításával biztosítsák a gyermekük biztonságát és egészségét, a digitális önrendelkezésen túl példa lehet erre a gyermekek személyes szabadságának, autonómiájának az adott szituációval arányos korlátozása.

Más esetekben viszont, jellemzően azoknál a jogoknál, ahol a szülőt és mindenki más is be nem avatkozási kötelezettség terheli (például a fent említetteken túl az élethez, testi épességhez és egészséghez való, valamint a becsülethez és jóhírnévhez való jogok), a gyermekek védelmét kifejezetten és külön a szülőkkel szemben is védeni kell, hiszen velük szemben a legkiszolgáltatottabb a helyzetük. Ezek kezelésére véleményem szerint a személyiségvédelem gyermekspecifikus rendelkezésekkel történő bővítésére lenne szükség a jogalkotó részéről. Amennyiben a gyermeki személyiségvédelem a közéleti szereplők személyiségi jogaihoz hasonlóan önállóan is szabályozásra kerülne, az megteremthetné a gyermekek számára a megfe-

¹⁵¹ HULKÓ Gábor – PÉK Erzsébet: Gyermekek képmáshoz való joga az online térben: Esettanulmányok Franciaország, Németország és Olaszország szabályozási rendszereiben. *Fontes Iuris*. 2024/2-4. 37-41. 37.

¹⁵² Ptk. 2:54. § (2)

¹⁵³ GDPR Preambulum (18)

¹⁵⁴ DONOVAN, Sheila: ‘Sharenting’: The Forgotten Children of the GDPR. *Peace Human Rights Governance*. 2020/3. 35–59. 38.

elő eszközöket – akár a gyámhatóság útján – a személyiségi jogaik szülők általi megsértése elleni fellépésre.

VIII. Összegzés

Dolgozatomban a felhasznált szakirodalom, a kapcsolódó jogforrások valamint az idézett európai és magyar bírói gyakorlat segítségével a felnőtteket és gyermekeket megillető magánszféra-védelem határainak meghúzására, a gyermekek védelmét érintő szabályok megfelelőségének feltárására tettem kísérletet. Kutatásom során a magánélethez való jogra a magán- és családi élet, az otthon és a kapcsolattartás tiszteletben tartásához való jogból fakadó részjogosultságok összetartozó, az ember méltóságából fakadó halmazaként tekintettem.

Kiindulópontként az Emberi Jogok Európai Egyezményének 8. cikkét és ahhoz kapcsolódó értelmezéseket használtam annak vizsgálatára, hogy a magyar polgári jog mennyiben felel meg az EJEE által a részes államok elé támasztott elvárásoknak a magán- és családi élet horizontális viszonyokban történő megfelelő védelme terén, amelyre az alkotmányos alapot az Alaptörvény VI. cikkében foglaltak teremtik meg.

A magyar személyiségjog-védelem kapcsán megállapítható, hogy az általános személyiségi jog generálklauzulája összhangban áll a magánélethez való jog képlékeny természetével, a bírói szabadság ugyanis arra, hogy korábban nem alkalmazott jogokat vezessen le a személyiségi jogi generálklauzulából, megteremti a lehetőséget, hogy a joggyakorlat lépést tarthasson ennek a jogterületnek a folyamatos változásaival. Mivel állításom szerint a magánélethez való jog magában foglalja az összes Ptk.-ban nevesített és nem nevesített személyiségi jogot, kifejtettem a magánélethez való jog, mint önállóan nevesített személyiségi jog sorsával kapcsolatos ellentmondásokat és különböző nézeteket, mellyel kapcsolatban megjegyezhető, hogy a gyakorlat egységesítése és e jogosultság tartalmi elemeinek feltárása érdekében jogalkotói vagy joggyakorlat-egységesítési lépésekre van szükség.

A gyermekek magánélethez fűződő jogának kérdéseit gyermekjogi, családjogi és személyiségi jogi megközelítésben tárgyaltam. A Gyermekjogi Egyezmény jelentőségének kiemelésével feltártam azokat a szempontokat, amelyekre a magyar jog vizsgálata során is figyelemmel kellett lennem. Az egyezmény ugyanis a gyermekek alapvető emberi jogait a gyermekkorra jellemző sajátosságokkal összhangban állapítja meg, a részes államok szabályozásának pedig – jelen esetben a magánélethez való jog kapcsán – ezeknek a speciális követelményeknek is meg kell felelni, az általános emberi jogi követelményeken túl.

A gyermek magánszférájának a magyar családjog által lefedett szegmensei közül két jelentős gyermekjogot, a vérségi származás megismeréséhez fűződő jogot és a családban való

nevelkedés jogát fejtettem ki bővebben. A vérségi származáshoz való jog kapcsán megállapítható, hogy annak maradéktalan érvényesülése érdekében az anonimitásukat megőrizni kívánó szülők gyermekének inkubátorokban hagyásának gyakorlatán szükséges lenne változtatni, helyette pedig egy a gyermeki és az anyai jogokat is előbbre vivő megoldást, az anonim szülés lehetőségét lenne indokolt bevezetni. A családban nevelkedéshez való jog érvényesülése kapcsán a váltott gondoskodás intézményével és a szülői felügyelet végső esetben történő megszüntetésével kapcsolatos egyetértésemet fejeztem ki, valamint az örökbefogadásra alkalmasnak tekintett szülők körének bővítése mellett érveltem.

A kapcsolattartási jog kettősségének példáján keresztül kitértem a magánszférából fakadó jogosultságok személyiségi jogi és családjogi átfedéseiből adódó jogalkalmazási problémákra, és megállapítottam, hogy a jog felesleges megkettőződésének elkerülése érdekében e jogok érvényesítésének különválasztására van szükség.

Végül a gyermekek személyiségi jogi specialitásainak bemutatására a gyermekek online jelenlétével kapcsolatos kérdéseket vizsgáltam, amely alapján megállapítottam a gyermek szüleivel szembeni magánéletének kettős természetét. Kifejtettem az arra vonatkozó álláspontomat, hogy egyes jogok, például a gyermek képmáshoz és hangfelvételhez való joga tekintetében a gyermekek kiszolgáltatottságából eredő egyensúlytalanság kiküszöbölése érdekében a személyiségi jogi rendelkezések bővítésére lenne szükség.

A dolgozatom során feltárt megállapítások és elemzések rávilágítanak a magánélethez való jog, valamint a gyermekek magánszférájának védelme körüli jogi és gyakorlati kihívások komplexitására. A jogi keretek és a nemzetközi normák figyelembevételével világossá vált, hogy a gyermekek jogainak védelme nemcsak jogi, hanem társadalmi felelősséget és megfelelő hozzáállást igényel. Mindazonáltal a célzott jogalkotói lépések – például az általam felvetett módosítási javaslatok esetében -, valamint a joggyakorlat tisztázása és egységesítése mind olyan tényezők, amely hozzájárulhatnak mind a gyermekek, mind a felnőttek magánélethez fűződő jogának megfelelő érvényesüléséhez.

Bibliográfia

Magyar és európai jogforrások és jogi dokumentumok

a Magyar Köztársaság Alkotmánya (1949. évi XX. törvény)

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről

1991. évi LXIV. törvény a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről

1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről

1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

2005. évi XXII. törvény az egészségügyi intézmény által működtetett inkubátorban elhelyezett újszülöttek érdekében egyes törvények módosításáról

2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2016. évi LXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény módosításáról

2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2016/C 202/02)

Az Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

2018. évi LIII. törvény a magánélet védelméről

2020. évi CLXV. törvény az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról

2021. évi CXXII. törvény egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról

A Kormány 1570/2023. (XII. 18.) Korm. határozata a kórházban hagyott újszülött gyermekek helyzete rendezésének irányairól
1928. évi magánjogi törvényjavaslat
2020. évi CLXV. törvény indokolás az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi CLXV. törvényhez
2021. évi CXXII. törvény indokolás az egyes igazságügyi tárgyú, valamint kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXII. törvényhez
Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights – Right to respect for private and family life. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2024.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletei

Niemietz v. Germany, Judgement of 16 December 1992, no. 13710/88
X, Y and Z v. The United Kingdom, Judgement of 22 April 1997, no. 21830/93
Odièvre v. France, Judgement of 13 February 2003, no. 42326/98
Schwizgebel v. Switzerland, Judgement of 10 September 2010, no. 25762/07
Schalk and Kopf v. Austria, Judgement of 22 November 2010, no. 30141/04
Kalucza v. Hungary, Judgement of 24 July 2012, no. 57693/10
Godelli v. Italy, Judgement of 25 September 2012, no. 33783/09
A.N. v. Lithuania, Judgement of 31 May 2016, no. 17280/08
Mitrevska v. North Macedonia, Judgement of 14 August 2024, no. 20949/21

Alkotmánybírósági határozatok

8/1990. (IV. 23.) AB határozat
57/1991. (XI. 8.) AB határozat
36/2005. (X. 5.) AB határozat
3110/2013. (VI. 4.) AB határozat

Bírósági ítéletek

Fővárosi Ítéltábla Pf. 20.429/2010/3.
Budapest Környéki Törvényszék P.20880/2011/11.
Kúria Pfv.20760/2012/10.
Miskolci Törvényszék P.21239/2016/100.
Győri Ítéltábla Pf.IV.20.039/2022/8/I.
Fővárosi Ítéltábla 17.Pkf.25.182/2021/2.
BDT 2001. 501.

BH 2018. 222.

BDT 2018. 3822.

BDT 2020. 4138.

Monográfiák, szerkesztett kötetek fejezetei

ESZTERI Dániel: A GDPR tárgya és hatálya. In: PÉTERFALVI Attila – RÉVÉSZ Balázs – BUZÁS Péter (szerk.): *Magyarázat a GDPR-ról*. Wolters Kluwer, 2021.

FÉZER Tamás: Személyiségi jogok. In: OSZTOVITS András (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. I. kötet*. OPTEN, 2014.

HALÁSZ Csenge: „Védelmes pánccélzat” vagy illúzió? *A magánélethez való jog értelmezésének jogi keretei*. Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2022.

HIRVELÄ, Päivi – SATU Heikkilä: *Right to Respect for Private and Family Life, Home and Correspondence: A Practical Guide to the Article 8 Case-Law of the European Court of Human Rights*. Intersentia, 2022.

KILKELLY, Ursula: *The Right to Respect for Private and Family Life. A guide to the implementation of Article 8 of the European convention on Human Rights*. Council of Europe, 2003.

KOLTAY András: Az „általános személyiségi jog” azonosítása felé. In: KOLTAY András – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején. 4. kötet*. Wolters Kluwer, 2017.

LUKÁCSI Péter: Általános szabályok és egyes személyiségi jogok. In: CSEHI Zoltán (főszerk.): *2013. évi V. törvény a polgári törvénykönyvről kommentárja*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2021.

ROAGNA, Ivana: *Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention on Human Rights*. Council of Europe, 2012.

SCHULTZ Márton: *A magánélethez való jog magánjogi értelmezése és határterületei*. ORAC Kiadó, 2023.

SÓLYOM László: *A személyiségi jogok elmélete*. KJK, 1983.

SOMODY Bernadette – SZABÓ Maté Dániel – VISSY Beatrix – DOJCSÁK Dalma: *Alapjogi tanok I.* HVG-ORAC, 2021.

SULYOK Katalin: 8. CIKK. Magán- és családi élet tisztelőben tartásához való jog. In: SONNEVEND Pál – BODNÁR Eszter (szerk.): *Az Emberi Jogok Európai Egyezményének kommentárja*. HVG-ORAC, 2021.

SZEGHALMI Veronika: A magánélet védelmének változó megítélése az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában. In: KOLTAY András – TÖRÖK Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején. 4. kötet*. Wolters Kluwer, 2017.

SZEIBERT Orsolya: *Családi jog*. ELTE Eötvös Kiadó, 2022.

SZÉKELY László: Harmadik rész. Személyiségi Jogok. In: GÁRDOS Péter – VÉKÁS Lajos (szerk.): *Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary Kft. 2020.

TOBIN, John – FIELD, Sarah M.: Article 16. The right to Protection of Privacy, Family, Home, Correspondence, Honour, and Reputation. In: TOBIN, John (szerk.): *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary. Oxford Commentaries on International Law*. Oxford University Press, 2019.

Folyóiratcikkek

BARZÓ Tímea – HALÁSZ Csenge: A magánélethez való jog és a véleménynyilvánítás szabadsága ütközéspontjai az online közösségi térben. *In Medias Res*. 2022/2. 103-114.

CSIZMADIÁNE DR. PETHŐ Tímea: A szülői felügyeleti jog megszüntetésének hatályos jogi szabályozása a Polgári Törvénykönyvben. *Debreceni Jogi Műhely*. 2017/1-2. 12-18.

DONOVAN, Sheila: ‘Sharenting’: The Forgotten Children of the GDPR. *Peace Human Rights Governance*. 2020/3. 35–59.

FAZEKAS Ágota: A gyermeki jogok érvényesülése az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvében. *Pro Futuro*. 2016/2. 39–59.

GÁL Emese Dorottya: Sharenting és gyermekjogok - a szülők közösségimédia-használatának a gyermekekre gyakorolt káros hatásai. *CSJ*. 2020/4. 19-25.

GYENGÉNÉ NAGY Márta: „Bennszülöttek a digitális dzsungelben” - a gyermek digitális önrendelkezési joga a gyermeki jogok oldaláról. 1. rész. *CSJ*. 2024/1. 13-20.

HALÁSZ Csenge: A magánélethez való jog a hazai esetjogban, kiemelt figyelemmel a Kúria joggyakorlatára. *KD*. 2024/8. 1466-1472.

HULKÓ Gábor – PÉK Erzsébet: Gyermekek képmáshoz való joga az online térben: Esettanulmányok Franciaország, Németország és Olaszország szabályozási rendszereiben. *Fontes Iuris*. 2024/2-4. 37-41.

KATONÁNÉ PEHR Erika: The Right of Children to Adoption in Light of the European Convention on Human Rights. *European Integration Studies*. 2023/1. 89-114.

KESERŰ Barna Arnold: A magánélet védelméről szóló törvény kritikai elemzése. *JÁP*. 2021/3. 19-36.

KLEMENCICS Andrea: Az emberi jogok európai Bírósága által előidézett változások a magyar jogrendszerben. *Pro Futuro*. 2015/2. 109-122.

KOLTAY András: A közügyek vitáinak szabadsága és a magánélet védelméről szóló 2018. évi LIII. törvény. *Acta Humana*. 2019/3.

LÁPOSSY Attila: Ki nevel a végén? - A szülő neveléshez való jogának alapjogi tartalmáról és határaitól. *CSJ*. 2022/3. 1-7.

MENYHÁRD Attila: A magánélethez való jog elméleti alapjai. *In Medias Res*. 2014/2. 384-406.

PONGRÁCZ Ildikó: Gyermek a digitális világ útvesztőiben - veszélyek és lehetőségek. *IJ*. 2020/1. 38-44.

SIMMONDS, Claire: An Unbalanced Scale: Anonymous Birth And The European Court Of Human Rights. *The Cambridge Law Journal*. 2013/2. 263-266.

SZEIBERT Orsolya: Internet, közösségi média és a szülői gondoskodás. *CSJ*. 2018/1. sz. 49-52.

SZENDRŐI Anna: A szülő és a gyermek közötti kapcsolattartás alapjogi és személyiségi jogi vetülete. *Pro Futuro*. 2019/2. 82-99.

SZENDRŐI Anna: A vér nem válik vízzé, avagy a vérségi származás megismeréséhez fűződő jog problematikája. *MJ*. 2020/6. 321-331.

Internetes hivatkozások

www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights/right-to-family-life.

www.coe.int/hu/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-unicef.hu/gyermekjogok/gyermekjogi-egyezmenyrol